

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2016 ГОДИНА***

септември 2016 година

СОДРЖИНА

Резиме..	3
I.Ризици во банкарското работење.....	5
1. Кредитен ризик	6
1.1 Нефункционални кредити (на нефинансиските субјекти).....	8
1.2 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	11
2. Ликвидносен ризик.....	12
2.1. Динамика и состав на ликвидните средства	13
2.2. Показатели за ликвидноста	19
2.3. Рочна структура на средствата и обврските	21
2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови.....	23
3. Валутен ризик	25
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	29
5. Ризик од несолвентност	33
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	33
5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	35
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	36
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови	37
II.Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	39
1. Структура на банкарскиот систем.....	40
2. Активности на банките	44
2.1. Кредити на нефинансиските субјекти	46
2.2. Депозити на нефинансиските субјекти.....	48
2.3. Останати активности	51
3. Профитабилност	55
3.1 Приходи, расходи и показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.....	55
3.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон	60
АНЕКСИ	61

Резиме

Во услови на домашна политичка нестабилност и остварување пониски стапки на економски раст во споредба со првично очекуваните, во вториот квартал од 2016 година, вкупната актива на банките во Република Македонија забележа пад. Кварталното намалување на активата на банкарскиот систем, од 1,5%, беше најмногу изразено во април и делумно во мај, кога нестабилниот домашен амбиент и последователно влошените очекувања на економските субјекти предизвикаа повлекување депозити од банкарскиот систем.

Намалувањето на депозитите, во вториот квартал од 2016 година, е присутно во речиси сите сегменти од депозитното портфолио на банките, но беше повеќе изразено кај денарските депозити од домаќинствата и истовремено проследено со извесна валутна трансформација на денарските депозити, спротивно на неколкугодишниот тренд на постојана денаризација на депозитите во банките. Ваквите движења, проследени со раст на побарувачката за девизи на менувачкиот пазар, наметнаа потреба од извесно заострување на монетарната политика, изразено преку зголемување на каматната стапка на благајничките записи и стапката на задолжителна резерва за обврските на банките, во денари со девизна клаузула. Исто така, Народната банка повторно им овозможи на банките да пласираат во девизни депозити по позитивни каматни стапки. Позитивните преносни ефекти од мерките преземени од Народната банка и делумното смирување на домашните политички превирања во летниот период го сопреа намалувањето на депозитите од нефинансиските субјекти веќе во јули, а во август 2016 година, се забележува и месечен раст кај депозитите, но сè уште нема цврсти индикации за враќање на претходно повлечените депозити назад во банкарскиот систем.

Намалувањето на депозитите во банкарскиот систем немаше позначителни преносни ефекти врз кредитната активност на банките. Доколку се изземат ефектите од пренесувањето на дел од целосно резервираните нефункционални кредити во вонбилансната евиденција, коешто е задолжително за банките најдоцна до 30 јуни 2016 година, а во услови на едно од највисоките повлекувања на депозити во последниве петнаесетина години, кредитите бележат солиден квартален раст од 2,4% (или годишен раст од 8,2%). Поголемиот дел од кредитите во вториот квартал од 2016 година беа насочени кон домаќинствата, во форма на потрошувачки и станбени кредити, но значителна е кредитната поддршка и за компаниите од трговијата, како и од градежништвото и од стручните, научните и техничките дејности, коишто се главни носители на годишниот раст на БДП во вториот квартал од 2016 година.

Во второто тримесечје од 2016 година, нефункционалните кредити бележат позначителен пад, најмногу под влијание на измената во регулативата на Народната банка, според која најдоцна до 30 јуни 2016 година банките имаа обврска да ги пренесат во вонбилансна евиденција сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години. По задолжителното „чистење“ на кредитните портфолија од старите и целосно расходувани нефункционални кредити, се подобрија показателите за квалитетот на кредитната изложеност на банките, каде што учеството на нефункционалните во вкупните кредити се спушти до нивото од 7,5%. Сепак, доколку се изземат ефектите од пренесувањето на дел од целосно резервираните нефункционални кредити во вонбилансната евиденција на банките, квалитетот на кредитното портфолио бележи

извесно влошување, коешто е концентрирано кај корпоративните кредити. Од друга страна, зголемувањето на нефункционалните реструктурирани кредити во вториот квартал од 2016 година, апсолутно и како процент од вкупните реструктурирани кредити, упатува на намалена успешност на банките во приспособувањето на договорните услови на кредитите кон моменталните тешкотии на клиентите. Сепак, ризикот за сопствените средства на банките од евентуално остварување на кредитниот ризик од нефункционалните кредити не е висок, поради нивната висока покриеност со издвоената исправка на вредноста, но и поради задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства на банките.

Повлекувањето депозити од банкарскиот систем, во второто тримесечје од 2016 година, влијаеше врз ликвидните средства на банките, коишто се намалија за повеќе од 10% во споредба со 31.3.2016 година. Сепак, со повисокиот износ на претходно акумулирани ликвидни средства, како и инструментите на Народната банка за креирање ликвидност, успешно се амортизира оваа кризна епизода во домашниот банкарски систем и дури се овозможи остварување солидни стапки на кредитен раст, како главен извор на приходи за банкарскиот систем. Профитабилноста на банкарскиот систем е на стабилно ниво, а банките речиси постојано ги зголемуваат стапките на поврат на капиталот и на активата, веќе подолг период наназад. Растот на депозитите во август 2016 година беше во целост искористен за повторно зголемување на ликвидните средства и подобрување на ликвидносните показатели на банките, по падот забележан во вториот квартал од 2016 година.

Стапката на адекватност на капиталот (15,6% на 30.6.2016 година) бележи благ пад во вториот квартал од 2016 година, што најмногу произлегува од солидната кредитна активност на банкарскиот систем, и покрај остварениот квартален раст на сопствените средства. Имено, новиот износ на сопствени средства беше, во целост, искористен за покривање на кредитниот ризик од новата кредитна активност, а за оваа цел беше употребен и дел од „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците, којшто и натаму претставува речиси половина (48,6%) од вкупните сопствени средства.

Случувањата во вториот квартал уште еднаш ја потврдија стабилноста и издржливоста на банкарскиот систем. Враќањето на нарушената доверба на јавноста е главниот предизвик пред кој се исправени банките во наредниот период, што, пак, во голема мера зависи од евентуалното конечно надминување на негативните ефекти од нестабилниот домашен амбиент и последователното стабилизирање на очекувањата на економските субјекти. Со враќањето на претходно повлечените депозити назад во банкарскиот систем и забрзаното привлекување нови заштеди се помага за одржување на стабилноста на банкарскиот систем и за зајакнување на неговата основна функција – финансиското посредување меѓу штедачите и кредитокорисниците. Од друга страна, ефикасното финансиско посредување спроведувано од сигурен и стабилен банкарски систем претставува битен предуслов за иден забрзан економски раст и развој.

I. Ризици во банкарското работење

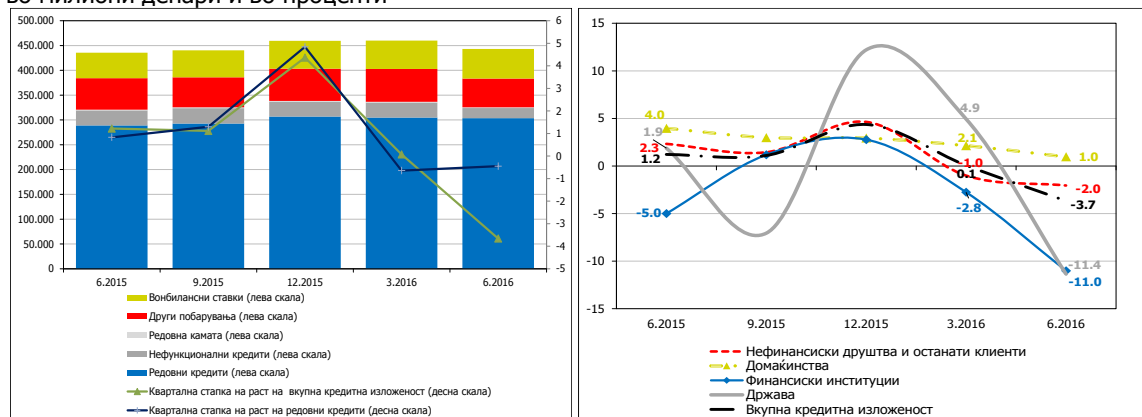

1. Кредитен ризик

Во вториот квартал од 2016 година се одразија ефектите од мерката преземена од Народната банка според која банките се должни, најдоцна до јуни 2016 година, да извршат пренос од билансна во вонбилансна евиденција на нефункционалните кредити коишто подолго од две години биле целосно резервирани. Ова имаше одраз врз обемот на нефункционалните кредити и соодветно на показателите за квалитетот на кредитното портфолио на банките. Како резултат, во вториот квартал значително се намали учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити (од 10,9% во март на 7,5% во јуни 2016 година). Сепак, доколку се из земе ефектот од оваа мерка, квалитетот на портфолиото во споредба со претходниот квартал е речиси непроменет кај кредитите на домаќинствата, додека благо се влошува кај портфолиото на кредити кон нефинансиските друштва. Во вториот квартал од 2016 година, и натаму се зголемува износот на нефункционални реструктурирани кредити. Од аспект на концентрацијата, има извесно намалување на кредитниот ризик, следен преку учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките, што се намалува и во вториот квартал од 2016 година. Покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната издвоена исправка на вредноста е висока и расте, поради што се засилува капацитетот на банкарскиот систем за апсорбирање на неочекуваните кредитни загуби. Исто така, и резултатите од стрес-тестирањето спроведено за вториот квартал од 2016 година покажуваат поголема отпорност на банкарскиот систем на шокови.

Графикон бр. 1

Кредитна изложеност, според составот (лево) и според секторите (десно)
во милиони денари и во проценти

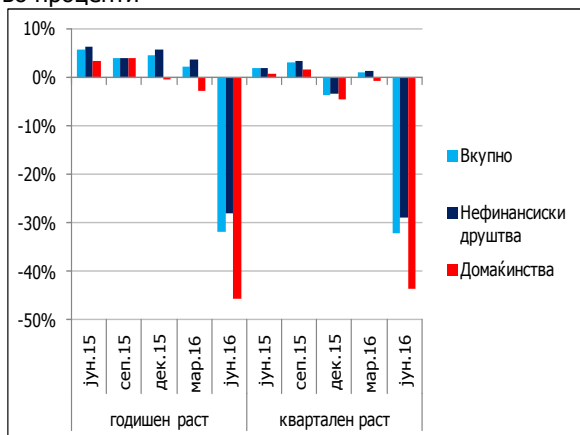

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2016 година, вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем се намали за 16.833 милиони денари, или за 3,7% на квартално ниво и достигна 443.155 милиони денари. Намалувањето е главно

Графикон бр. 2
Динамика на нефункционалните кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 3
Отписи и кредити на нефинансиските друштва (горе) и домаќинствата (долу) во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

поради извршениот пренос на целосно резервираните нефункционални кредити (подолго од две години) на вонбилансната евиденција¹.

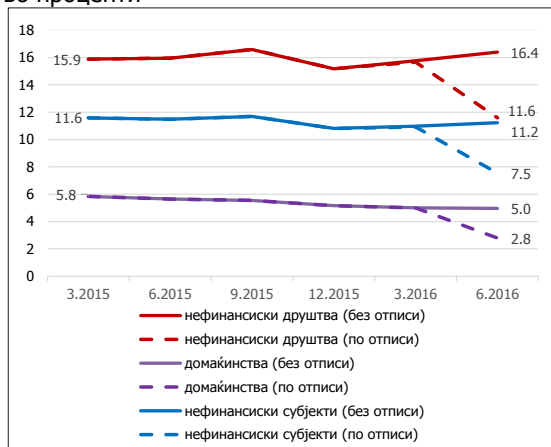
Овој пренос доведе и до значително намалување на нефункционалните кредити, како на квартална, така и на годишна основа.

И покрај значителното намалување на нефункционалните кредити, кредитите кон домаќинствата одржуваат позитивен квартален раст, додека кредитите на нефинансиските друштва бележат намалување².

¹ Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 223/15), според која банките (најдоцна од 30.6.2016) се должни да ги пренесат на вонбилансна евиденција побарувањата коишто се целосно резервирани подолго од две години. Банките имаат обврска и понатаму да ги отпишуваат нефункционалните побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години.

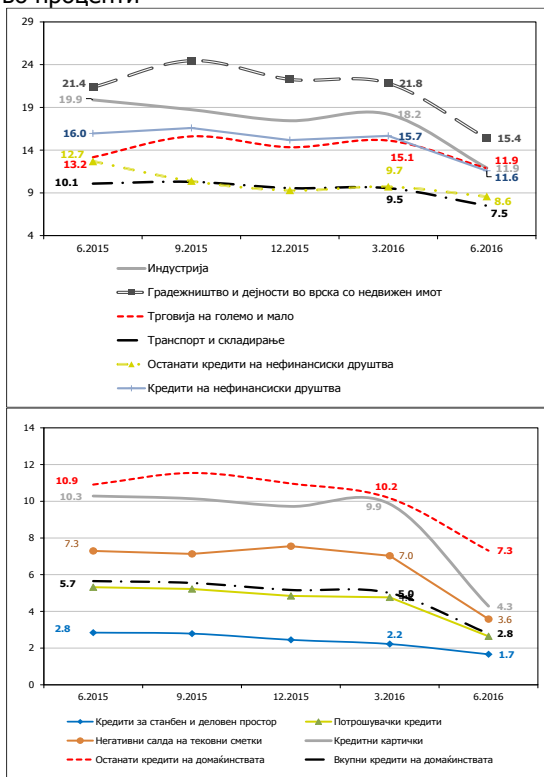
² Подетална обработка на промените на кредитите, без и со ефектот од извршените отписи, е дадена во делот II.2.1 Кредитна активност.

Графикон бр. 4 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 5 Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва, по дејности (горе) и по кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1 Нефункционални кредити (на нефинансиските субјекти)

Во вториот квартал од годината, **нефункционалните кредити, како основно мерило за промените во квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем, значително се намалија (за 32%)**. Намалувањето е во целост резултат на споменатата промена на регулативата за кредитниот ризик, при што во првите шест месеци од годината беа отпишани вкупно 11.331 милион денари нефункционална главница (коишто речиси во целост беа извршени во вториот квартал од годината). Доколку се из земе ефектот на отписите на нефункционалните кредити направен врз оваа основа (во периодот март – јуни 2016 година), растот на нефункционалните кредити би бил умерен и би изнесувал 5,8% на годишна основа (односно 4,7% на квартална основа).

Најголемиот дел, или 76% од отписите на нефункционалните кредити се отписи на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва.

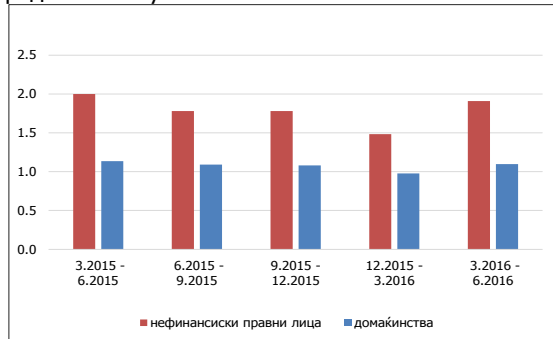
Промените во вкупните и нефункционалните кредити како резултат на отписите доведоа до значително намалување на стапката³ на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, којашто на 30 јуни изнесува 7,5% (без отписите би била 11,2%).

³ Стапката на нефункционалните кредити го покажува учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити.

Графикон бр. 6

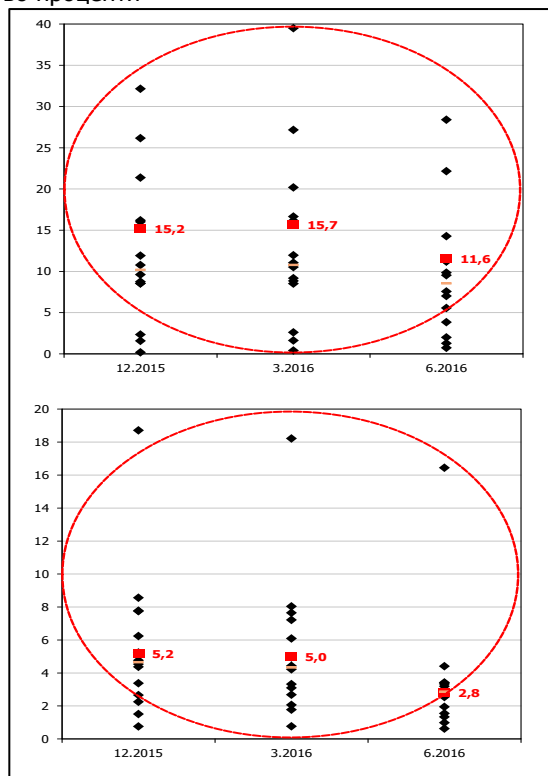
Процент на кредитните партии коишто преминале од редовен кон нефункционален статус во проценти од износот на кредити со почетен редовен статус

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 7

Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на претпријатијата (горе) и домаќинствата (долу), по одделни банки во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во рамки на секторот „нефинансиски друштва“, во вториот квартал од 2016 година, стапката на нефункционалните кредити се намали на 11,6%. Но, доколку се из земе ефектот од отписите, оваа стапка би изнесувала 16,4% и би била и влошена за 0,6 процентни поени. Според одделните дејности, сè уште највисока стапка на нефункционалните кредити има кај дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“. Позначително намалување на стапката на нефункционалните кредити, заради самата динамика на нефункционалните и вкупните кредити и заради ефектот од отписите, има кај дејностите „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“.

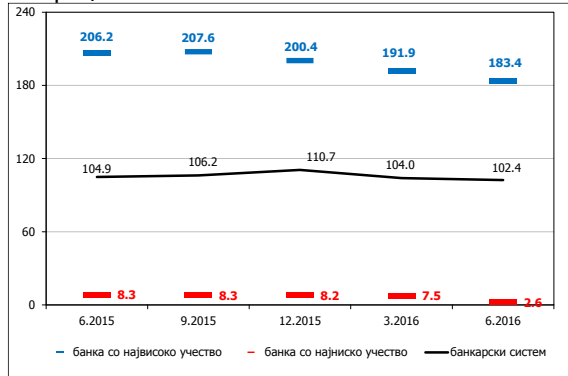
Кај домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити се намали на 2,8% (без отписите, би била речиси непроменета и би изнесувала 5%). Позначително намалување на стапката на нефункционални кредити има кај „кредитните картички“ и „негативните салда на тековни сметки“, што значи дека најголемите отписи биле токму кај овие побарувања од домаќинствата. Намалувањето е најмало кај кредитите за станбен и деловен простор.

Обемот и трендот на преминувања на кредитите од редовен кон нефункционален статус овозможува дополнителни информации за нивото на кредитниот ризик. Учеството на кредитните партии коишто преминале од редовни во нефункционални, на квартална основа, покажува влошување на квалитетот на пласманите кај нефинансиските друштва (се зголемува од 1,5% на 1,9%) и минимално влошување кај домаќинствата (од 1,0% на 1,1%). Сепак, обемот на промената на статусот на побарувањата, од редовен во нефункционален, не е висок.

Графикон бр. 8

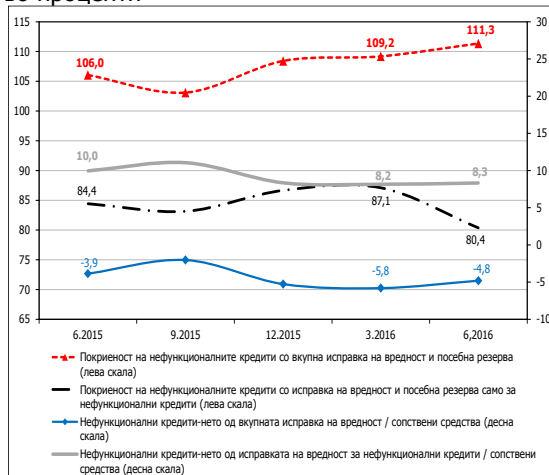
Учество на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 9

Покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Слични се движењата и кај стапката на нефункционалните кредити по одделни банки. Освен кај три банки, кај другите банки, се забележува намалување на стапките на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва. Стапките на нефункционалните кредити на домаќинствата, се намалуваат кај сите банки.

На крајот од вториот квартал од 2016 година, концентрацијата на кредитните изложености, следена преку учеството на големите изложености⁴ кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките, покажува намалување на изложеноста на кредитен ризик во споредба со крајот на претходниот квартал.

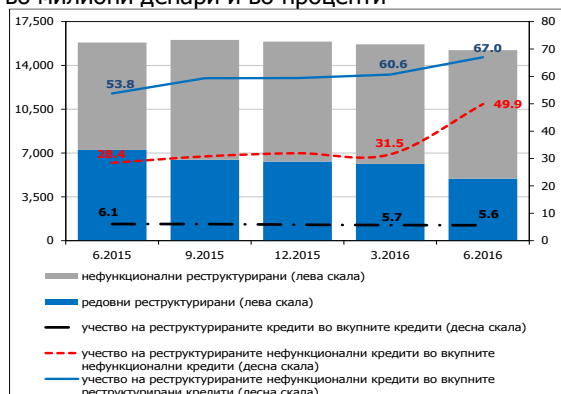
Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока. Високиот степен на резервираност на нефункционалните кредити овозможува задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање на неочекуваните кредитни загуби. Во споредба со претходниот квартал, како резултат на извршените отписи, покриеноста на нефункционални кредити со исправката за нефункционални кредити се намали, но и натаму е висока.

Се забележува зголемување на учеството на нефункционалните реструктурирани кредити во вкупните реструктурирани кредити. Во вториот квартал од 2016 година, заради

⁴ Голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеноста еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката.

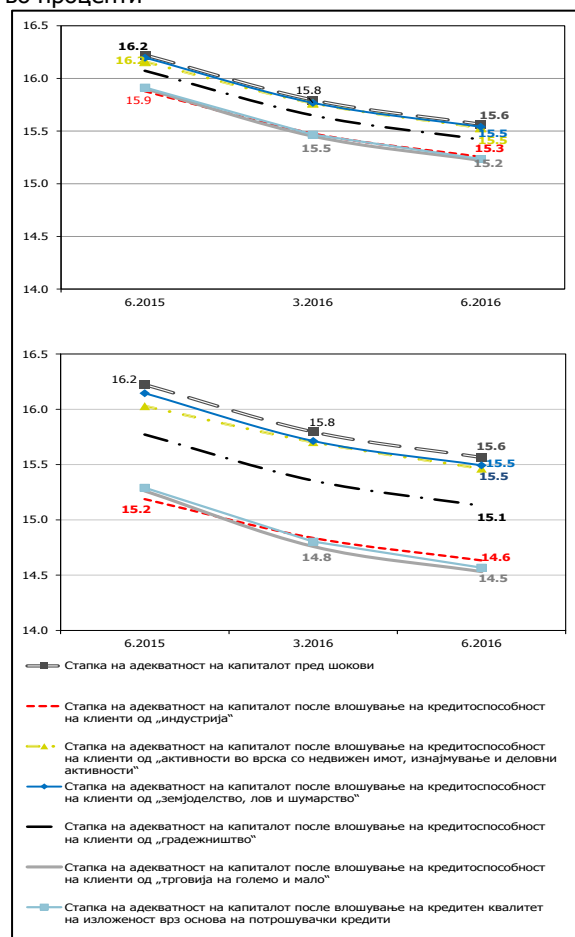

Графикон бр. 10 Динамика на реструктурираните кредити во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 11 Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

зголемувањето на износот на нефункционални реструктурирани кредити, нивното учество во вкупните реструктурирани кредити достигнува 67%. Заради овој пораст, но и поради споменатиот пренос на целосно резервираните нефункционални кредити на вонбилансна евиденција, видно порасна и нивното учество во вкупните нефункционални кредити (49,9%). Сепак, учеството на реструктурираните кредити во вкупните кредити не е големо (изнесува 5,6%) и минимално е намалено во однос на претходниот квартал.

1.2 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Стрес-тестирањата коишто се спроведуваат на редовна основа имаат за цел да ја испитаат чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио. Тие се состојат од симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон нефинансиските друштва (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризичност. **Резултатите од симулациите покажуваат отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови. Сепак, резултатите се послаби** во споредба со претходниот квартал, што произлегува од пониската почетна адекватност на капиталот пред изведувањето на симулациите во овој квартал. Воедно, симулациите за хипотетичко преминување на одреден процент кон нефункционална изложеност покажуваат минимално зголемување на бројот на банки кај кои адекватноста на капиталот би се намалила под 12%. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведувањето на двете симулации се забележува при влошување на

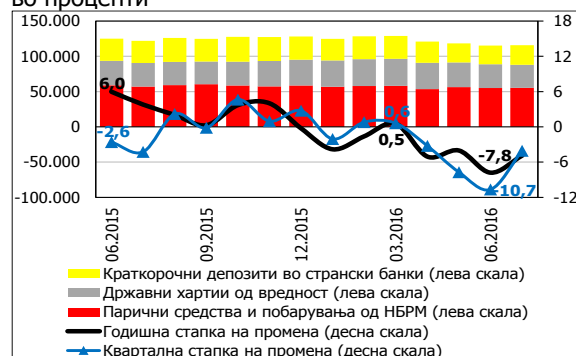

кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, како и кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити.

2. Ликвидносен ризик

Во вториот квартал на 2016 година, домашните банки се соочија со изразени турбуленции на депозитниот пазар и остварување на ликвидносниот ризик поради забележителниот одлив на депозити, предизвикани главно поради психолошките реакции на домашното население на неповолниот домашно-политички амбиент. Со оглед на задоволителниот обем на ликвидни средства со коишто располагаат, банките успеаја непречено да го спроведуваат своето оперативно работење, па дури да ги користат и за финансирање на растот на својата кредитна активност. Како последица на ова, ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем забележаа двоцифрен квартален пад, што е едно од најголемите намалувања во последните петнаесетина години. Сепак, ликвидната актива и натаму обезбедува задоволителна покриеност (иако со извесно намалување) на одделните категории обврски. Падот на ликвидните средства беше забележан како кај денарските ликвидни средства, така и кај ликвидните инструменти номинирани во странска валута, што следствено предизвика и намалување на показателите за ликвидноста. Овие движења доведоа и до неповолни промени во структурата на средствата и

Графикон бр. 12
Ликвидни средства, структура и раст
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

обврските на банките според нивната преостаната договорна рочност (зголемување на рочната неусогласеност), што наметнува значителни ограничувања во поглед на понатамошната рочна трансформација од страна на банките. Заради стабилизирање на очекувањата на економските субјекти и спречување на понатамошните притисоци на девизниот пазар, Народната банка во вториот квартал од 2016 година ја зголеми каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени и ги измени и условите за пласирање девизни депозити од страна на банките. Ваквите промени во

поставеноста на некои од инструментите на монетарната политика веќе придонесоа за смирување на турбуленциите на депозитниот пазар и се очекува

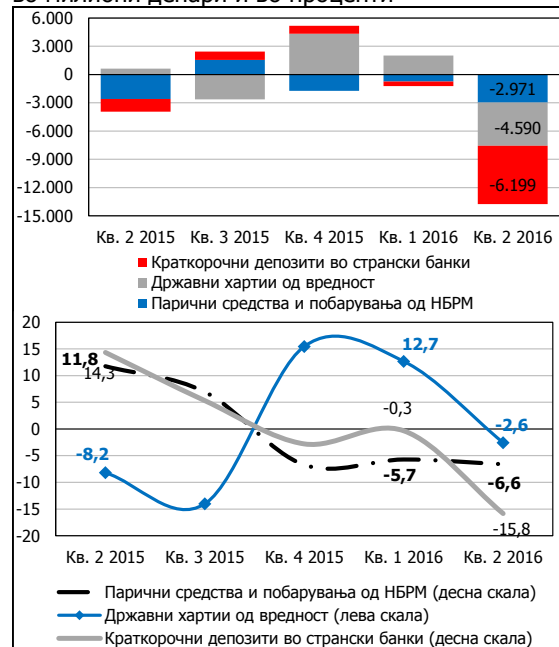

дека ќе донесат целосно стабилизирање на очекувањата на економските субјекти.

Графикон бр. 13

Квартална апсолутна (горе) и годишна релативна (долу) промена на ликвидните средства по одделни компоненти

во милиони денари и во проценти

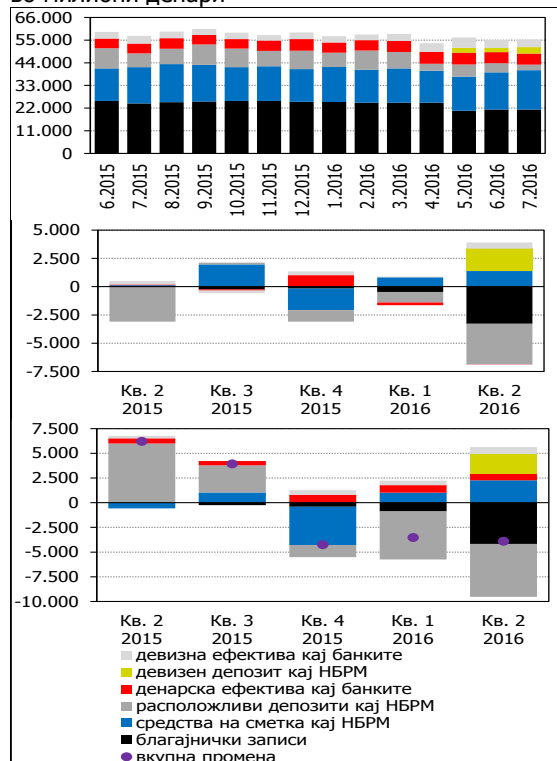
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот од вториот квартал од 2016 година, ликвидните средства⁵ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат **115.212 милиони денари** и забележаа квартално намалување за **13.760 милиони денари**, односно за **10,7%**. Ваквото позначително квартално намалување предизвика пад на ликвидните средства и на годишна основа, за 9.750 милиони денари, односно за 7,8%. Главната причина за падот на ликвидните средства беше потребата на банките да ѝ излезат во пресрет на зголемената побарувачка за средствата на економските субјекти во текот на вториот квартал од 2016 година, којашто се одрази со квартален одлив на депозитите надвор од банкарскиот систем, но и со зголемена побарувачка на девизи. Нестабилноста на депозитите и следствено на тоа, падот на пласманите на банките во ликвидни финансиски инструменти, првенствено беа предизвикани од психолошки реакции на економските субјекти, а особено на населението и влошувањето на нивните очекувања како последица на пролонгираната нестабилност на домашниот политички амбиент. При вакви нестабилни околности на депозитниот пазар, некои од банките, во текот на вториот квартал од 2016 година, користеа инструменти за обезбедување ликвидност од Народната банка (расположлив кредит преку ноќ и репо-транзакции). И покрај намалувањето на депозитите како најзначаен извор на финансирање на банките, а при скромни приноси на ликвидните финансиски инструменти, банките продолжија со

⁵ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 14
Износ на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка (горе), нивната апсолутна квартална (средина) и годишна (долу) промена, по одделни инструменти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

зголемувањето на кредитната активност, што исто така придонесе за намалување на нивните пласмани во ликвидни финансиски инструменти. Намалувањето на ликвидните средства на банките во вториот квартал на 2016 година беше присутно кај сите одделни компоненти, при што најзабележително беше кај краткорочните девизни средства во странски банки. Оттука, во структурата на ликвидните средства на банките дојде до квартално намалување на учеството на краткорочните депозити во странски банки (од 25,2% на 22,9%), за сметка на зголемувањето на структурното учество на паричните средства и пласманите на банките во инструментите на Народната банка (од 45,0% на 47,8%).

Паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка, во вториот квартал од 2016 година, забележаа пад за 5,1% (6,6% на годишна основа), којшто речиси подеднакво беше предизвикан од намалувањето на вложувањата во инструментите на монетарната политика на Народната банка – расположливите депозити во денари⁶ и благајничките записи⁷. Износот на денарските расположливи депозити на банките пласирани кај НБРМ, во вториот квартал на 2016 година, речиси се преполови и веќе три квартали по ред бележи намалување. Како реакција на одливот на депозити од банките и потребата за амортизирање на негативните очекувања на економските субјекти и на засилените притисоците на девизниот пазар, Народната банка во мај 2015 година изврши зголемување на каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени (од 3,25% на 4,0%), при непроменет начин на спроведување на

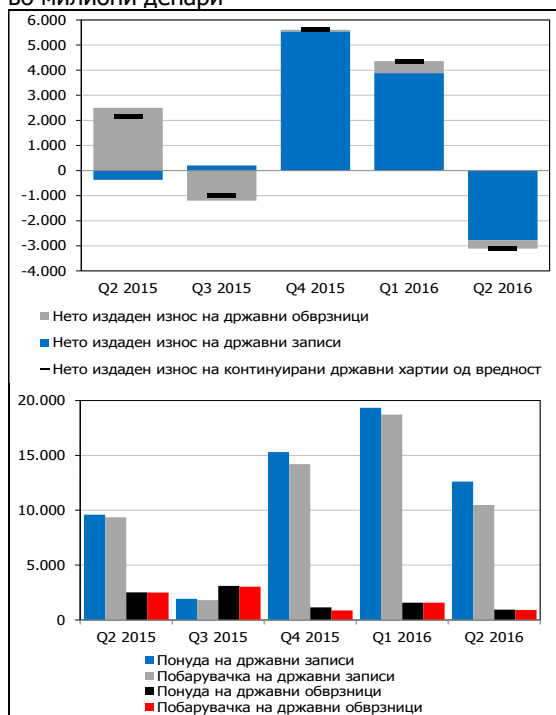
⁶ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13 и 166/13), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во текот на вториот квартал од 2016 година изнесуваа 0,25% за депозитите преку ноќ и 0,5% за депозитите со рочност од седум дена и останаа непроменети во споредба со првиот квартал од годината.

⁷ Во текот на вториот квартал од 2016 година, аукциите се организираа преку тендер со износи и со ограничен понуден износ којшто во мај 2016 година се намали од 25.500 на 22.000 милиона денари и со ограничен износ со којшто банките можат да учествуваат на аукциите, со што Народната банка стерилизира помал износ на средства од системот.

Графикон бр. 15

Нето издаден износ на државните хартии од вредност (горе) и понуда и побарувачка на државни хартии од вредност (долу)
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

аукциите⁸, при што нивниот износ, во споредба со износот на расположливите депозити, забележа квартален пад од 13,3%. Во текот на вториот квартал од 2016 година, **Народната банка изврши промена и на условите за пласирање на девизните депозити на домашните банки во Народната банка⁹**, со што им се овозможи на банките да пласираат девизни депозити во Народната банка по каматни стапки коишто се повисоки од негативните каматни стапки коишто преовладуваат за пласманите во евра на меѓународните финансиски пазари. Оваа можност претставува привлечна алтернатива за вложување на девизните ликвидни средства од страна на домашните банки, што придонесе за забележителен раст на износот на пласираните девизни депозити кај Народната банка на крајот од вториот квартал на 2016 година. Средствата на банките коишто се наоѓаат на сметките во Народната банка¹⁰ забележаа раст во вториот квартал од 2016 година, првенствено поради потребата на банките да одговорат на зголемената побарувачка за ликвидност од страна на економските субјекти и одливот на депозитите на населението од банките. Воедно, во вториот квартал од 2016 година, истите причини предизвикаа раст и на износот на ефективните парични средства со коишто располагаат банките, и тоа како на

⁸ Согласно со Одлуката за благајничките записи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 166/13, 30/15, 35/15 и 148/15), при спроведување на аукции на благајничките записи преку тендер со износи и утврден ограничен износ, Народната банка може да ги ограничи износот со којшто одделните банки можат да учествуваат и понудат при аукцијата, врз основа на нивното процентуално учество во вкупните денарски обврски на ниво на банкарскиот систем од основата за пресметување на задолжителната резерва, за периодот на исполнување, којшто започнува на денот на аукцијата.

⁹ На 5.5.2016 година, Советот на Народната банка донесе нова Одлука за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16), при што клучната измена во споредба со одредбите на претходно важечката Одлука за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 42/2011), е во начинот на утврдување на каматната стапка на депозитите во евра коишто банките би ги пласирале во Народната банка. Имено, со претходно важечката одлука овие каматни стапки беа еднакви на каматните стапки на средствата пласирани во централните банки во еврозоната, во меѓународните финансиски институции и приносите на државните записи на земјите членки на еврозоната, а со новата одлука каматните стапки ќе се утврдуваат од страна на гувернерот.

¹⁰ Во мај 2016 година, Советот на Народната банка донесе нова Одлука за задолжителната резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16) со којашто се зголеми стапката на задолжителната резерва за обврски на банките во домашна валута со валутна клаузула од 20% на 50%, заради натамошно задржување на ниската склоност на економските субјекти за штедење преку овој вид депозити во домашните деловни банки. Согласно со оваа одлука, и натаму просечната дневна состојба на средствата на сметката на банката кај Народната банка може да се користи за исполнување на пресметаната задолжителна резерва на банките врз основа на нивните обврски во денари и обврски во денари со девизна клаузула, како и на 30% од пресметаната задолжителна резерва на банките врз основа на нивните обврски во странска валута. Банките, на дневна основа, можат целосно да ги користат своите средства на сметката кај Народната банка.

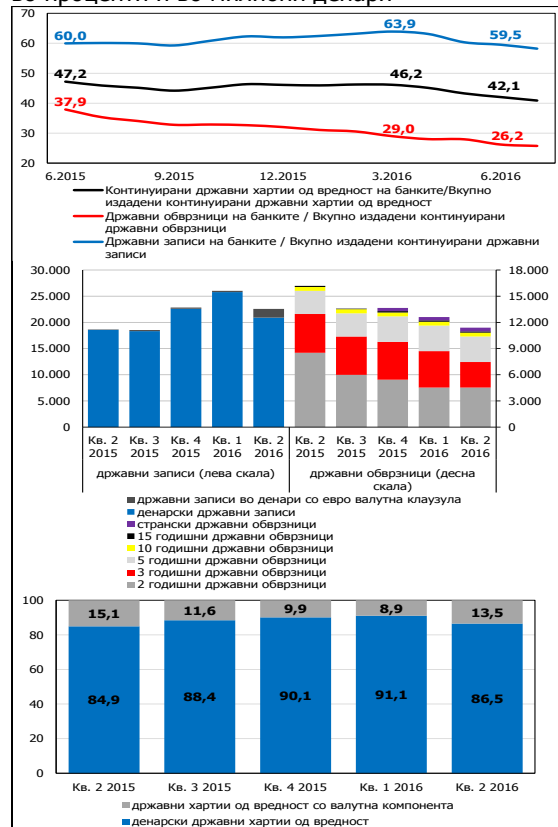

денарската, така и на ефективата во странски валути.

Графикон бр. 16

Релативно значење на банките на примарниот пазар на државни хартии од вредност (горе), структура на вложувањата во државни хартии од вредност – по инструмент (средина) и според валутните карактеристики (долу)

во проценти и во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоци доставени од банките.

Забелешка: Структурата на вложувањата во државни хартии од вредност е прикажана според нивната номинална вредност.

Во вториот квартал од 2016 година, дојде до намалување на задолжувањето на државата преку издавање државни хартии од вредност, што се согледува преку негативниот нето издаден¹¹ износ на државни хартии од вредност, во висина од 3.108 милиони денари. Иако понудениот износ на државните хартии од вредност беше помал во споредба со првиот квартал од годината, сепак и послабата побарувачката имаше значителен придонес за намалувањето на вкупниот нето издаден износ на државни хартии од вредност.

Учеството на банките во издадените континуирани¹² државни хартии од вредност, во текот на вториот квартал од 2016 година, се намали и на крајот на јуни изнесува 42,1%, што е помалку за 4,1 и 5,1 процентен поен на квартална и годишна основа, соодветно. Воедно, ова е и **историски најниското ниво на учество на банките во вкупниот износ на издадени континуирани државни хартии од вредност**. Посебно се забележува постојаното намалување на учеството на банките на примарниот пазар на континуирани државни обврзници, како и на износот на континуирани државни обврзници што се во сопственост на банките. Покрај тоа, продлабочувањето на неусогласеноста меѓу средствата и обврските на банките според нивната преостаната договорна рочност делува како дополнителен ограничувачки фактор во поглед на интересот на банките за вложување во државни хартии од вредност коишто имаат подолги иницијални рокови на достасување, бидејќи таквите вложувања уште повеќе би ја изразиле рочната неусогласеност.

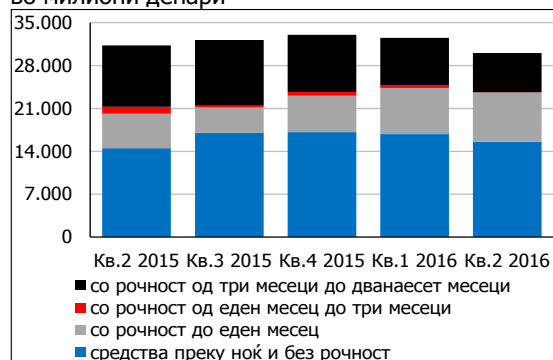
¹¹ Нето издадениот износ е добиен како разлика меѓу остварениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што достасува во идентичниот временски период.

¹² Во текот на вториот квартал од 2016 година, приносот на државните записи се движеше од 1,5% за тримесечните државни записи во денари со валутна клаузула во евра, до 2,6% за едногодишните денарски државни записи, додека државните обврзници се издаваа со купонска камата од 3,7% за десетгодишните обврзници со валутна клаузула во евра, 3,9% за десетгодишните денарски обврзници и 4,3% за петнаесетгодишните обврзници со валутна клаузула во евра.

Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките преовладуваат државните записи (со учество од околу две третини), што соодветствува со структурата на вкупниот издаден износ на државни хартии од вредност (каде што преовладуваат државните записи со речиси 92%). Во споредба со крајот на првиот квартал од 2016 година, **во структурата на државните записи во сопственост на банките се зголеми учеството на државните записи во денари со валутна клаузула, иако вкупниот износ на државните записи што се во сопственост на банките се намали.** Оттука, и учеството на државните хартии од вредност со валутна компонента во кои банките инвестирале во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките се зголеми од 8,9% на 13,5%. Државните обврзници во коишто банките имаат инвестирано забележаа намалување, како на квартална основа (за 1.208 милиони денари), така и на годишна основа (за 4.795 милиони денари). **Државните обврзници што се во сопственост на банките главно ги сочинуваат континуираните државни обврзници издадени од Република Македонија (над 96%),** при што најзастапени се обврзниците со пократките иницијални договорни рочни блокови. Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави зафаќаат 3,8% од вкупните државни обврзници во коишто инвестирале банките.

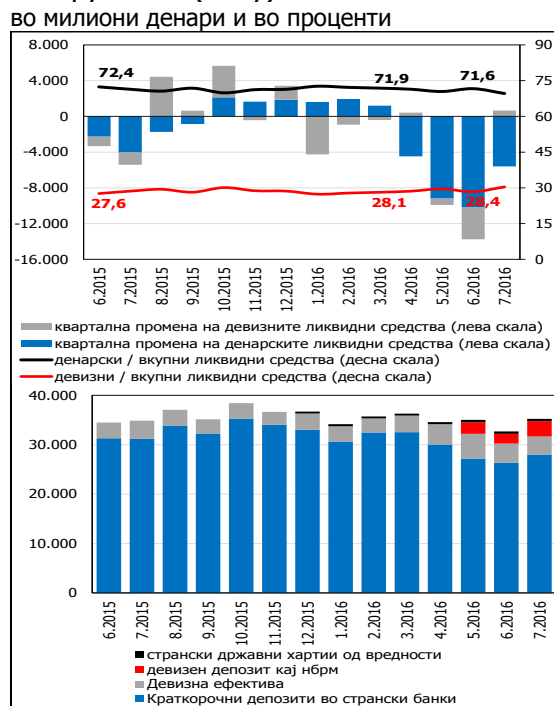
Графикон бр. 17
Движење на краткорочните депозити кај странски банки
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година се намалија во вториот квартал од 2016 година. Намалувањата на овие средства произлегуваат од незначителниот, па и негативен принос што го носат овие средства, но и поради тоа што повлекувањето депозити од страна на домаќинствата во текот на вториот квартал од 2016 година беше проследено и со зголемена побарувачка за девизи. Во структурата на депозитите пласирани во странски банки најголемо

Графикон бр. 18
Ликвидните средства според валутните карактеристики – релативно значење и апсолутна квартална промена (горе) и структура по инструменти (долу)

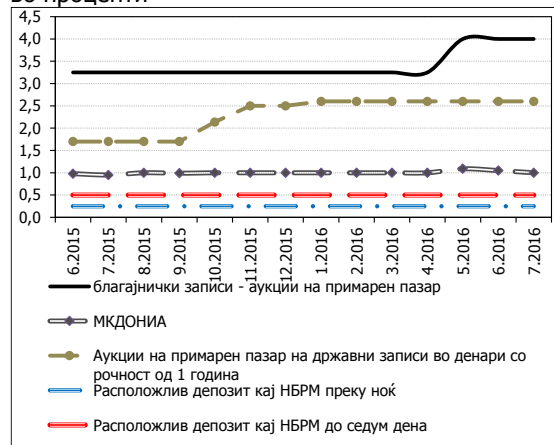
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учество имаат средствата преку ноќ и без утврдена рочност, коишто им се веднаш расположливи на банките за извршување платежни трансакции.

Речиси три четвртини од намалувањето на ликвидните средства на банките се должат на падот на денарските ликвидни средства. Сепак, заради речиси идентичните квартални стапки на пад (од малку над 10%), изостанаа поголеми промени во структурата на вкупните ликвидни средства според валутните карактеристики. Така, девизните ликвидни средства на банките на крајот од вториот квартал на 2016 година учествуваат со 28,4% во вкупните ликвидни средства на банките, што во споредба со првото тромесечје од 2016 година е повеќе за 0,3 процентни поени. Со оглед на промените во начинот на утврдување на висината на каматната стапка на девизните депозити на банките кај Народната банка, овој инструмент повторно се појави во структурата на нивните девизни ликвидни средства со учество од 6,0% на крајот од вториот квартал на 2016 година.

Одливот на депозитите од банките, наметна потреба Народната банка да ги пресретне негативните очекувања и да обезбеди смирување на притисоците на девизниот пазар, преку **нагорна корекција на каматната стапка на благајничките записи.** Така, на почетокот од мај 2016 година дојде до зголемување на каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени и таа изнесува 4,0%. Од друга страна, каматните стапки на денарските расположливи депозити кај Народната банка и натаму се непроменети, како и каматните стапки коишто Министерството за финансии ги нудеше за државните записи. Во текот на вториот квартал од 2016 година, каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар (СКИБОР) забележаа зголемување, што го потврдува теоретското правило за поефикасен преносен ефект од зголемувањето на каматните стапки на инструментите на

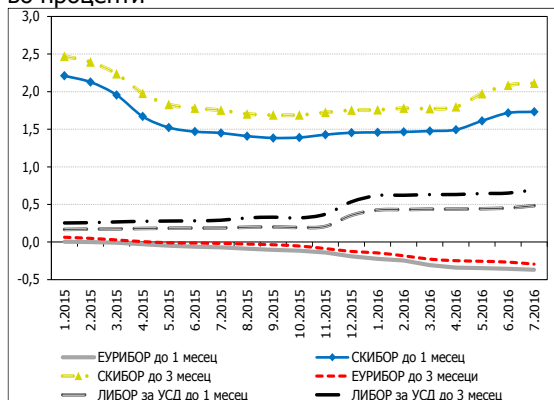
Графикон бр. 19
Движење на основните домашни каматни стапки
во проценти

Извор: Народната банка

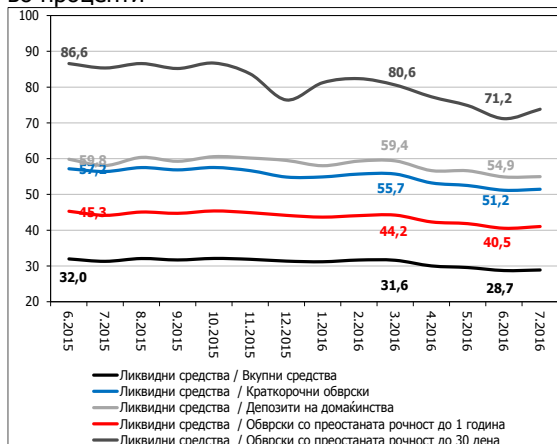

Графикон бр. 20
Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за американски долар во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на ЕММИ (European Money Market Institute) за ЕУРИБОР и интернет-страницата на Банката за федерални резерви од Сент Луис (т.н. FRED) за ЛИБОР за американските долари.

Графикон бр. 21
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

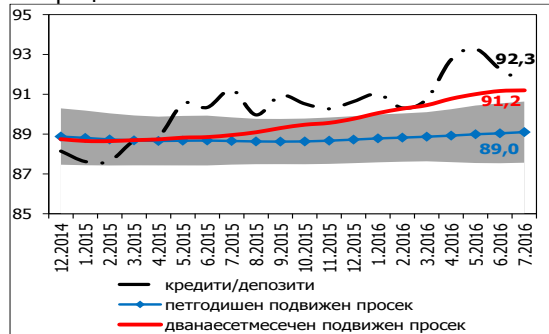
монетарната политика врз каматните стапки на меѓубанкарскиот пазар. Покрај ова, на меѓународните меѓубанкарски пазари во вториот квартал на 2016 година продолжи трендот на дивергенција меѓу каматните стапки за еврото и за американскиот долар.

2.2. Показатели за ликвидноста

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем¹³ во вториот квартал на 2016 година упатија на намалување, што е одраз на случувањата на депозитниот пазар и потребата на банките за користење на еден дел од ликвидните средства за отплаќање на одливите на депозитите. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на крајот од вториот квартал на 2016 година изнесуваше 28,7%, што е најниско ниво по глобалната финансиска криза и е помало за 2,9 и за 3,3 процентни поени на квартална и годишна основа, соодветно. Намалувањето на показателите за ликвидноста во еден дел се должи и на непрекинатиот раст на кредитната активност на банките, којашто при пад на депозитите во вториот квартал од 2016 година, беше финансирана преку конверзија на ликвидните финансиски инструменти. Намалување се забележува кај сите показатели за покриеноста на одделните категории обврски со ликвидни средства, што беше посебно изразено кај депозитите на населението коешто имаше најголем придонес

¹³ При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

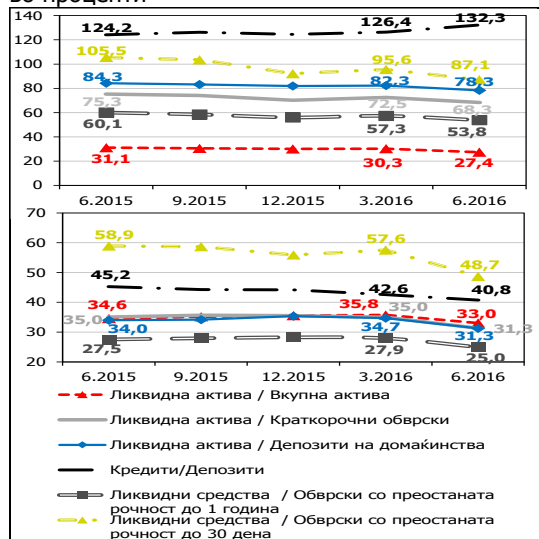
Графикон бр. 22
Динамика на показателот кредити/депозити на нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Засенчениот дел во графиконот претставува распон од една стандардна девијација над и под петгодишниот подвижен просек на показателот.

Графикон бр. 23
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

во повлекувањето на депозитите. **Показателите за ликвидноста се намалуваат и по одделни банки.** На крајот од вториот квартал на 2016 година, учеството на ликвидните средства во вкупните средства се движеше во интервал од 13,3% до 37,4% (од 13,7% до 41,3% на 31.3.2016 година), со медијана од 26,2%. Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е во интервал од 26,9% до 74,0% (од 28,0% до 98,2% на 31.3.2016 година), со медијана од 51,5%, додека покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена се движи од 64,0% до 83,2% (од 72,4% до 89,7% на 31.3.2016 година), со медијана од 73,0%.

Одливот на депозитите во вториот квартал на 2016 години придонесе за натамошно зголемување на соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти. Така, на 30.6.2016 година, овој показател изнесува 92,3%¹⁴ и бележи зголемување на квартална основа за 1,5 проценти поени и на годишна основа за 1,9 процентни поени. Воедно овој показател е над неговиот петгодишен и дванаесетмесечен подвижен просек. По одделни банки, на крајот од вториот квартал на 2016 година, овој показател се движи во интервал од 70,1% до 125,3% со медијана од 96,8%. Кај четири банки, чиешто заедничко учество во вкупните средства на 30.6.2016 година изнесува 20,7%, показателот кредити/депозити е над 100%.

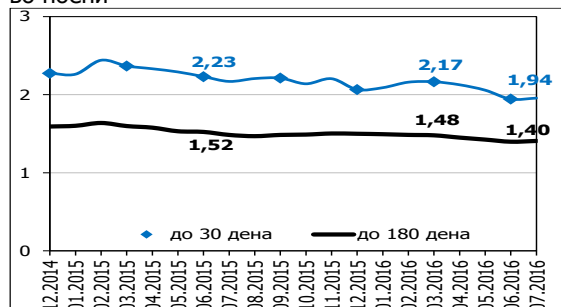
Намалувањето на показателите за ликвидноста во вториот квартал од 2016 година беше забележано и според валутните карактеристики на ликвидните средства и обврски¹⁵. **Намалувањето беше за нијанса посилно кај показателите за ликвидноста во денари, во споредба со намалувањето на показателите во девизи.** Намалувањето

¹⁴ Доколку се из земе ефектот од задолжителниот пренос на нефункционалните кредити коишто се целосно резервирани подолго од две години, од билансна на вонбилансна евиденција, овој показател би бил повиок за 3,8 п.п.

¹⁵ Денарските обврски (депозити) и обврските (депозити) во денари со валутна клаузула се примаат и се враќаат од страна на банките во денари и следствено, тие би создале паричен тек (прилив или одлив) во денари. Девизните обврски, во согласност со одредбите на Законот за девизно работење, се примаат и се враќаат од страна на банките во соодветната странска валута и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во странска валута.

Графикон бр. 24
Стапки на ликвидност за банкарскиот систем
во поени

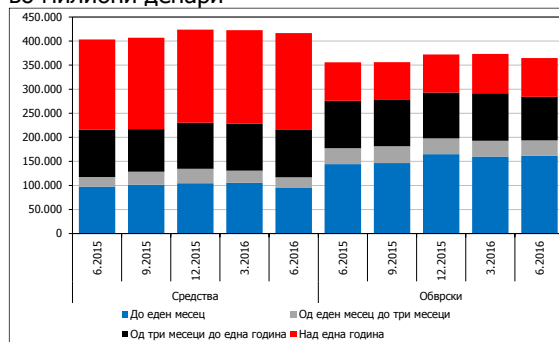
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на показателите за денарската ликвидност произлегува од заемното дејство на падот на ликвидните средства и на падот на депозитите, додека намалувањето на показателите за девизната ликвидност во поголем степен беше под влијание на намалувањето на ликвидните средства во девизи, а во помал степен од падот на девизните депозити, што соодветствува со прилично високата разлика во придонесот на девизните и денарските депозити во вкупниот квартален пад на депозитите.

Стапките за ликвидност на банкарскиот систем¹⁶ претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена се намалија. Позначителен пад има стапката на ликвидност до 180 дена, којашто за првпат е под 2 (регулаторниот минимум е 1).

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

Графикон бр. 25
Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност
во милиони денари

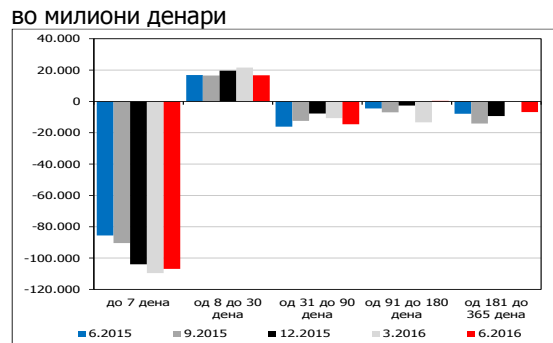

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталното намалување на депозитите и на ликвидните средства на банките, во услови на непрекинат раст на нивната кредитната активност, влијаеше и врз **структурата на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност**. Така, во вториот квартал на 2016 година, се **зголеми просечната преостаната договорна рочност на средствата на банките**. Ова се должи првенствено на дивергентните промени во најважните категории средства – намалување на ликвидните средства каде што главна улога имаат финансиските инструменти со главно пократка договорна рочност, а раст на долгорочните кредити на нефинансиските субјекти. Од друга страна, во вториот квартал на 2016 година, **се намали просечната преостаната рочност на обврските на банките**, поради одливот на депозитите, којшто беше присутен кај сите рочни блокови

¹⁶ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, 19/12 и 151/13) и согласно со оваа одлука, минималното пропишано ниво за овие стапки изнесува 1.

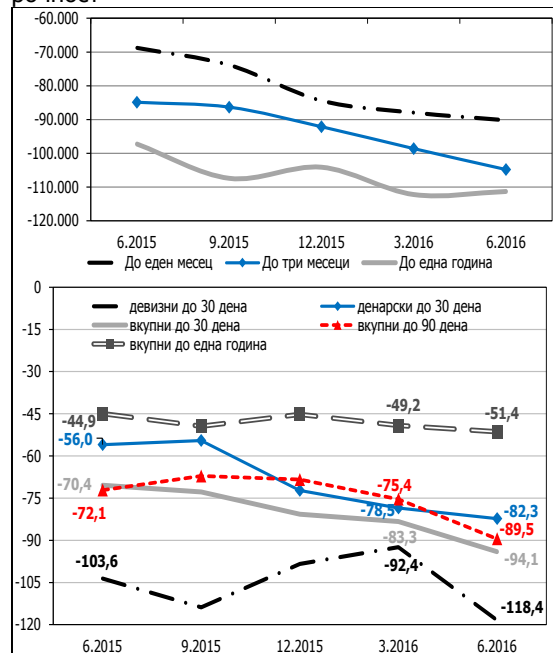
Графикон бр. 26
Динамика на договорната преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 27
Динамика (горе) и релативно значење (долу) на збирната (не)усогласеност меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност

во милиони денари и процент од кумулативните средства со истата договорна преостаната рочност

Извор: Народната банка, пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

со рочност поголема од еден месец. Како последица на ваквите промени во рочната структурата на средствата и обврските, дојде и до намалување на јазот помеѓу нив, кај одделни рочни сегменти. Најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност и натаму има кај рочниот сегмент до 7 дена, што вообичаено произлегува од вклучувањето во овој рочен сегмент на обврските на банките по видување и без утврдена рочност.

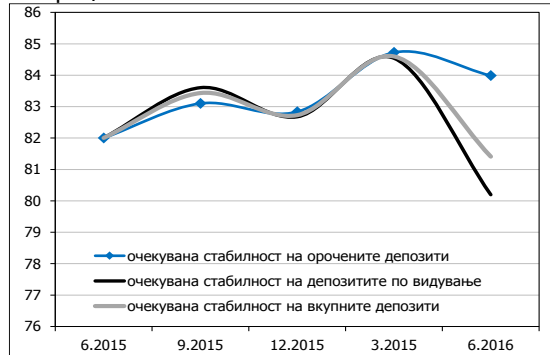
Промените во рочниот профил на средствата и обврските на банките во вториот квартал од 2016 година, предизвикаа **продлабочување на збирната негативна разлика¹⁷ меѓу вкупните средства и обврски според нивната договорна преостаната рочност.** Тоа е најизразено кај збирниот јаз меѓу средствата и обврските до 90 дена. Од аспект на валутните карактеристики, со оглед на промената на валутните склоности на депонентите и следствено на тоа, значително поголемо намалување на денарските депозити во споредба со девизните, значително се продлабочи збирната разлика во девизи до 30 дена (збирната разлика меѓу денарските средства упатуваше на видно помало продлабочување). Ова продлабочување на апсолутна големина и на релативното значење на неусогласеноста меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност, сигнализира дека кај повеќето банки постои висок степен на искористеност на потенцијалот за „здрава“ рочна трансформација и се соочуваат со сериозни ограничувања за понатамошно засилување на овој процес.

¹⁷ Како во апсолутен износ, така и во проценти, изразен во однос на вкупните средствата со истата договорна преостаната рочност.

Графикон бр. 28

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

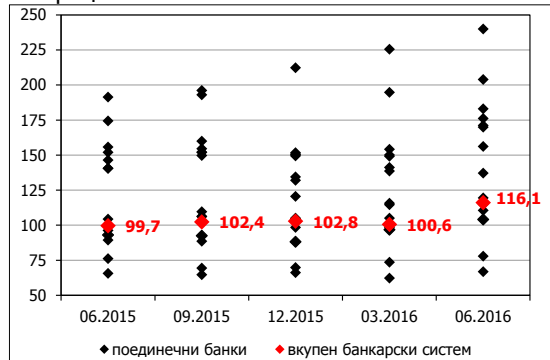
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Независно од турбуленциите поврзани со депозитната база во текот на вториот квартал на 2016 година, банките ги задржаа формираните очекувања за стабилност на депозитите (анекс бр. 30). Така, на 30.6.2016 година, банките очекуваа дека 84,0% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци и натаму ќе останат во банките, додека за вкупните депозити со преостаната рочност до три месеци, процентот на очекуваната стабилност е понизок и изнесува 81,4%. Притоа, се забележува определен пад на процентот на очекувана стабилност во споредба со претходните неколку квартали, којшто е повидлив кај депозитите по видување, додека кај орочените депозити е поскромно. Намалувањето на овој процент во вториот квартал се совпаѓа со повлекувањето на депозитите од банките.

2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Графикон бр. 29

Намалување на ликвидните средства при симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

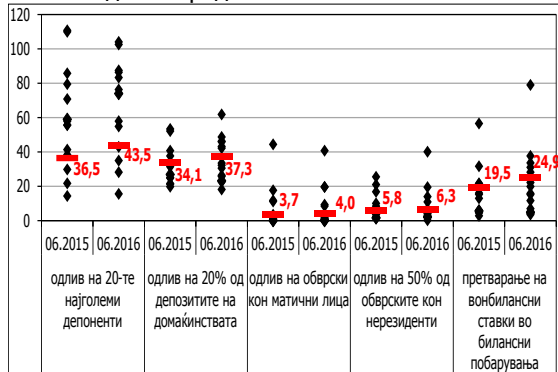
Во вториот квартал на 2016 година, банките се соочија со еден од ликвидносните шокови коишто се претпоставени при вообичаените стрес-тест симулации, но малку поблаг. **Со оглед на тоа дека дел од ликвидните средства на банките беа употребени за амортизирање на ваквите одливи на извори на финансирање, сосема очекувано на крајот од вториот квартал на 2016 година, се забележуваат послаби резултати од симулациите за претпоставени ликвидносни шокови во форма на комбинирани одливи на изворите на финансирање¹⁸ надвор од банките во временски период од 30 дена. Конкретно, комбинацијата на повеќе екстремни ликвидносни одливи ги апсорбира ликвидните**

¹⁸ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на населението, обврските кон матичните субјекти (со исклучок на обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти коишто се исклучени од симулацијата бидејќи согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот нивната предвремена исплата е предмет на ограничување), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При спроведувањето на симулациите за ликвидносни шокови е изземена Македонската банка за поддршка на развојот АД Скопје, поради законското ограничување за настап на депозитниот пазар и оттука, при презентацијата на резултатите сите показатели се прикажани без оваа банка.

Графикон бр. 30

Придонес на одделните комбинирани шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

средства на банкарскиот систем во целост и за околу 15 процентни поени повеќе во споредба со крајот од првиот квартал на 2016 година. Доколку за потребите на оваа симулацијата се прошири опфатот на ликвидните средства со други финансиски инструменти¹⁹, за кои може да се претпостави дека банките во временски период од 30 дена би можеле релативно брзо и лесно да ги наплатат или да ги конвертираат во парични средства, тогаш банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, но нивниот пад е поголем за близу 9 процентни поени во споредба со резултатите од претходниот квартал. Воедно, се забележува и зголемување на релативната дисперзија на резултатите од симулациите по одделни банки, што првенствено се должи на различната големина на одливот на депозитите кај одделните банки и следствено на тоа, различното влијание врз ликвидните средства на одделните банки.

При примена на поединечните претпоставени ликвидносни шокови, банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Најголем поединечен ефект за намалувањето на ликвидните средства и натаму имаат симулациите за одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти и за одлив на 20% од депозитите на населението, што покажува дека независно од нивната нестабилност во текот на вториот квартал од 2016 година, изворите на финансирање на домашните деловни банки и натаму првенствено се темелат врз депозитите и врз случувањата на депозитниот пазар, вклучително и врз очекувањата на економските субјекти.

¹⁹ При ова проширување на опфатот на ликвидните средства, покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти од билансот на банките: долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на населението.

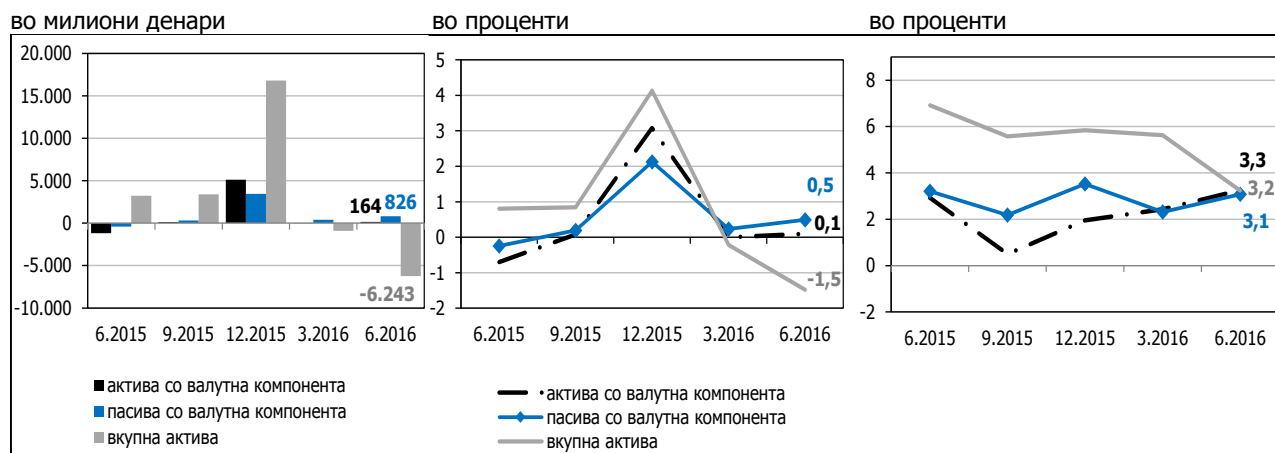

3. Валутен ризик

Во вториот квартал од 2016 година, банките во Република Македонија го намалија и онака релативно ниското ниво на изложеност на валутен ризик. Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента е позитивен, има релативно мало учество во сопствените средства на банките и веќе втор квартал по ред бележи намалување. Еврото е најзастапената валута во активата и пасивата со валутна компонента, што исто така дополнително придонесува кон намалување на нивото на валутниот ризик на кој се изложени банките, поради применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на оваа валута. Од друга страна, вредноста на фунтата бележи поизразена променливост и претежно надолни движења и во вториот квартал од 2016 година (поради пазарната неизвесност во пресрет на референдумот за излез на Обединетото Кралство од Европската Унија), меѓутоа оваа валута, исто како и американскиот долар, швајцарскиот франк и австралискиот долар, има многу мало учество во билансите на банките, така што нејзиното влијание врз нивото на валутниот ризик е незначително. Сите банки ги одржуваат своите позиции во рамки на пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства. Шпекулациите за стабилноста на банките и на депозитите кај нив, при присутната неизвесност поради политичката криза, доведоа и до зголемена побарувачка за девизи (во готовина или на сметките во банките) во првата половина на 2016 година, што предизвика забавување, па и прекинување на денаризацијата на банкарските активности.

Графикон бр. 31

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

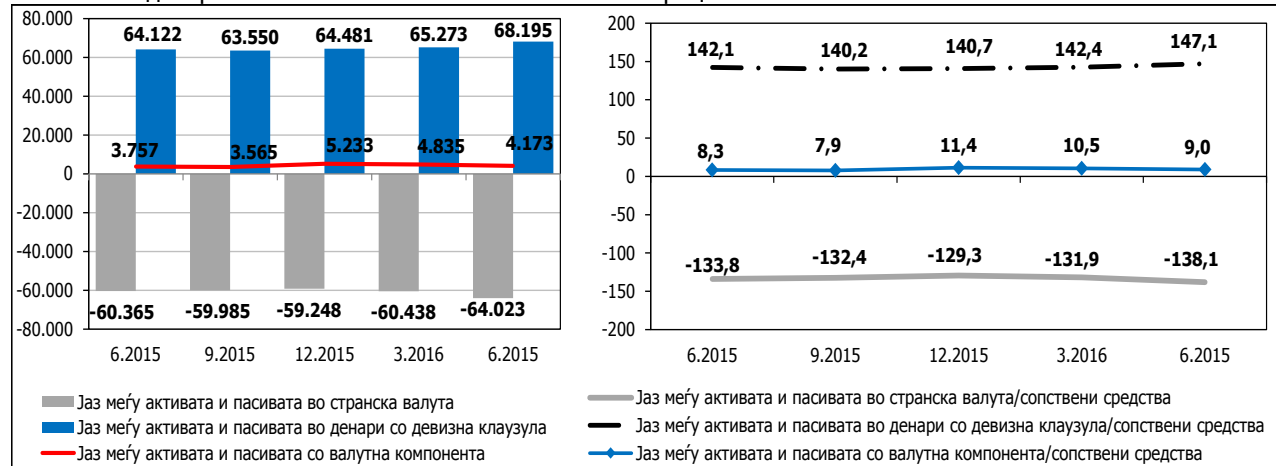

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари

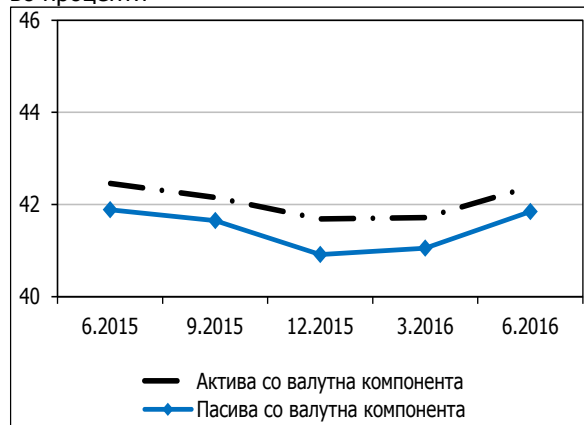
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2016 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали за 662 милиона денари и на 30.6.2016 година изнесуваше 4.173 милиони денари. Стеснувањето на овој јаз произлегува од поголемиот раст на пасивата со валутна компонента (826 милиони денари)²⁰ во однос на помалиот раст на активата со валутна компонента (164 милиони денари).

Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, при истовремено зголемување на сопствените средства²¹, придонесе и за намалување на учеството на овој јаз во сопствените средства на банкарскиот систем за 1,5 процентни поени. Од друга страна, се зголеми учеството на валутната компонента во билансите на банките (активата и пасивата), коешто од претходниот квартал почна да се движи по нагорна линија. Ова главно се должи на намалувањето на денарската компонента во билансите (ликвидната актива и депозитите во денари).

Графикон бр. 33

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, кредитите се земени на нето основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

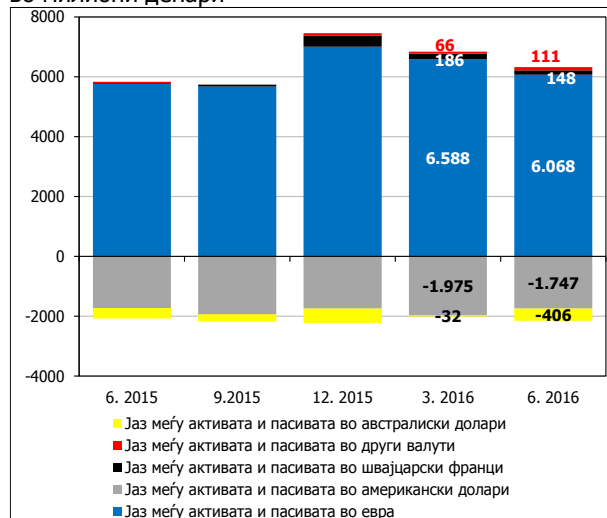
²⁰ Девизната пасива се зголеми за 794 милиони денари. Тековните сметки и другите краткорочни обврски во странска валута се зголемија за 2.059 милиони денари, наспроти намалувањето забележано кај депозитите на физичките лица во странска валута, коешто изнесува 1.392 милиона денари.

²¹ Сопствените средства на банките се зголемија за 526 милиони денари. Во оваа пресметка е исклучена „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 34 Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути

во милиони денари

Анализирано по валути, еврото има најголем придонес за стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Јазот меѓу активата и пасивата во оваа валута се намали за 521 милион денари.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 1 Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

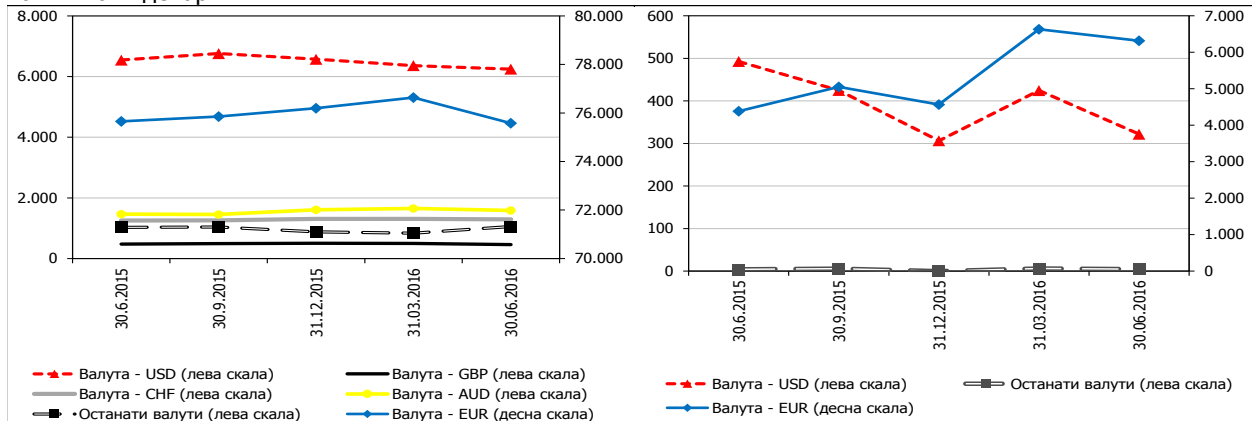
Валута	31.03.2016		30.06.2016	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	89,0	87,6	89,2	87,8
Американски долар	6,5	7,9	6,6	7,8
Швајцарски франк	1,6	1,6	1,6	1,6
Австралиски долар	1,2	1,3	1,0	1,3
Останато	1,7	1,7	1,6	1,6
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Еврото е најзастапената валута во активата и пасивата со валутна компонента. Кредитите и депозитите во евра зафаќаат 98,4% и 88,6%, соодветно, од вкупните кредити, односно депозити со валутна компонента. Најголемо учество во депозитите во евра имаат физичките лица кои во вкупните депозити во евра учествуваат со 85,1%. Овие депозити бележат намалување во однос на претходниот квартал за 1,4%, но сè уште имаат главна улога во валутната структура на депозитите на физичките лица. Депозитите на нефинансиските друштва во евра, исто така, бележат намалување коешто изнесува 4,7%.

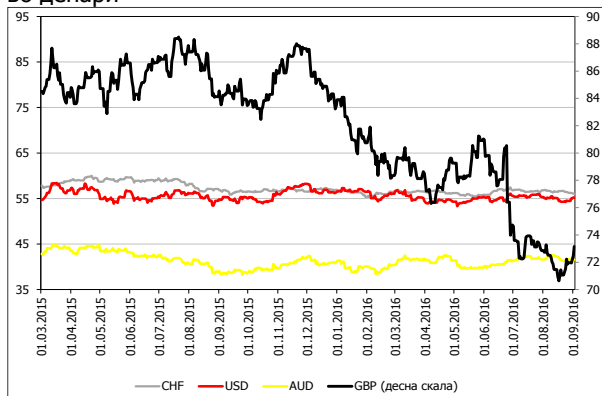
Графикон бр. 35 Депозити во странска валута* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

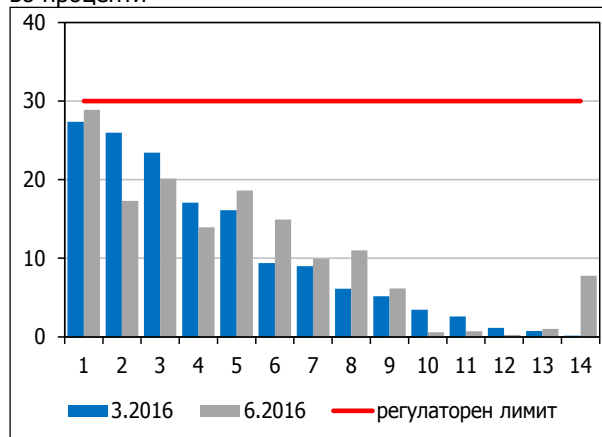
Графикон бр. 36 Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк, и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ.

Графикон бр. 37

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ.

Поради високата застапеност на еврото, при применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото, македонскиот банкарски систем има релативно мала изложеност на валутен ризик. Британската фунта, и покрај тоа што два кварта по ред бележи поизразена променливост и претежно надолни движења, не претставува опасност за банките, бидејќи оваа валута има незначителна застапеност во нивните биланси (помалку од 1% од активата, односно пасивата со валутна компонента).

На 30.6.2016 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства. Поголемиот број банки бележат раст на оваа позиција, за што најголем придонес имаше растот на отворената девизна позиција во евра кај тие банки.

Табела бр. 2

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	2	3	9	5	7	6	8	1	13	1	4
од 5% до 10%	2										3
од 10% до 20%	6										5
од 20% до 30%	1										2
над 30%											

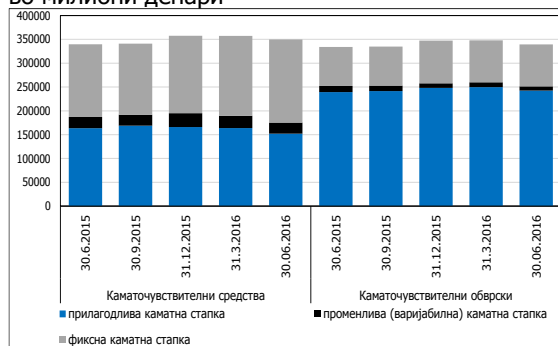
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во вториот квартал од 2016 година, кај банките во Република Македонија не се забележа промена кај изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности, во споредба со претходниот квартал. Имено, зголемената употреба на фиксната каматна стапка (во првите неколку години), особено кај кредитирањето на домаќинствата, и понатаму го условува растот на соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности и сопствените средства. Од друга страна, пак, со користењето прилагодливи каматни стапки се ублажува потенцијалниот ризик за банките за губење приходи во случај на раст на активните каматни стапки на пазарот.

Графикон бр. 38

Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

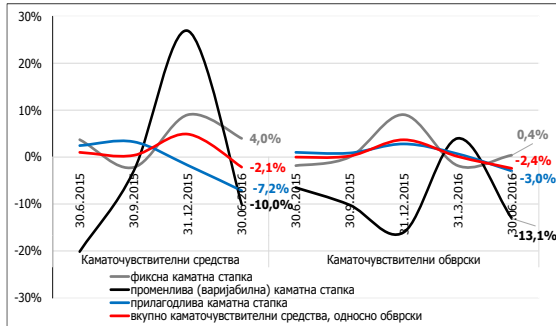
Каматочувствителните средства и обврски, на 30.6.2016 година, зафаќаа 84,0% и 81,5%, соодветно од активата на банките (на 31.3.2016 година: 84,5% и 82,3%, соодветно). Притоа, нивото на каматочувствителните средства и обврски се намали во однос на претходниот квартал.

Во каматочувствителните средства, најголемо учество има активата со фиксна каматна стапка, како резултат на кредитирањето со фиксна каматна стапка²² и вложувањата на банките во должнички хартии од вредност. Додека, во структурата на каматочувствителните обврски преовладуваат

²² Банките започнаа со постепено намалување на примената на прилагодливите каматни стапки, така што нудат производи со фиксна каматна стапка за првите неколку години од отплатата на кредитот (коишто според регулативата имаат третман на позиции со фиксна каматна стапка за целиот износ на кредитот во периодот додека каматната стапка е фиксна). По истекот на временскиот период во кој каматната стапка е фиксна, овие кредити ќе бидат со променлива или прилагодлива каматна стапка.

Графикон бр. 39 Квартална промена на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

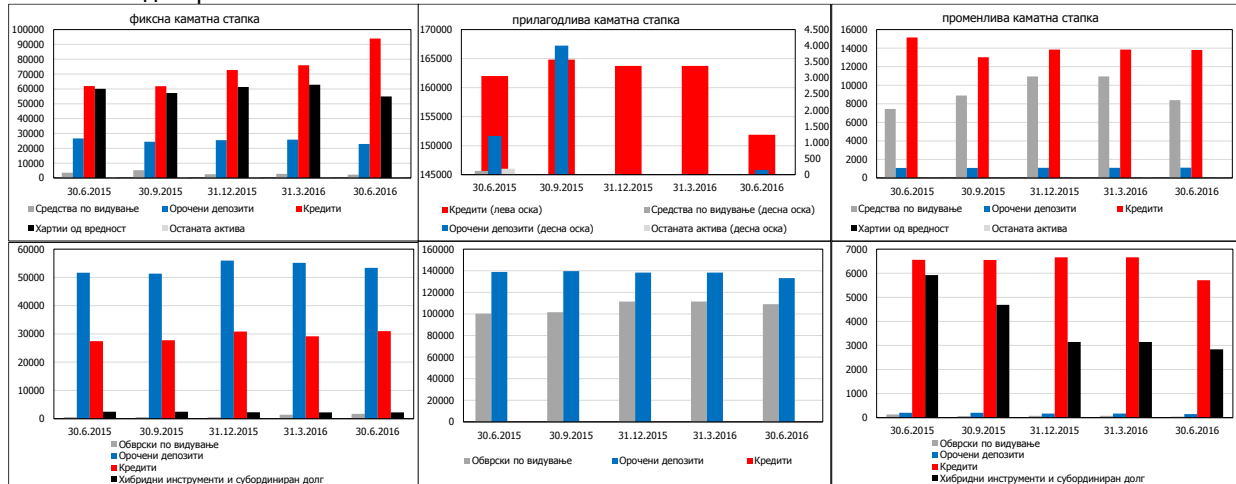
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

прилагодливите каматни стапки, и тоа најмногу преку депозитите.

Каматочувствителната актива забележа квартално намалување, и тоа најмногу поради помалото кредитирање со прилагодлива каматна стапка²³ и намаленото вложување на банките во должнички хартии од вредност. Кредитирањето со прилагодлива каматна стапка се намали за 7,2%, но сè уште е најзначајната позиција во структурата на каматочувствителната актива. Во вториот квартал, ова намалување е последица на порастот на отпишаните побарувања²⁴ и растот кај кредитирањето со фиксна каматна стапка. Кредитите со фиксни каматни стапки забележаа квартален раст од 23,6%, и тоа најмногу кај потрошувачките и станбените кредити со фиксни и релативно ниски каматни стапки за првите неколку години од кредитот и по тој период се претвораат, најчесто, во прилагодливи каматни стапки.

Графикон бр. 40

Состојба на каматочувствителните средства (горе) и обврски (долу), според ставките во билансот на состојба и типот на каматните стапки во милиони денари

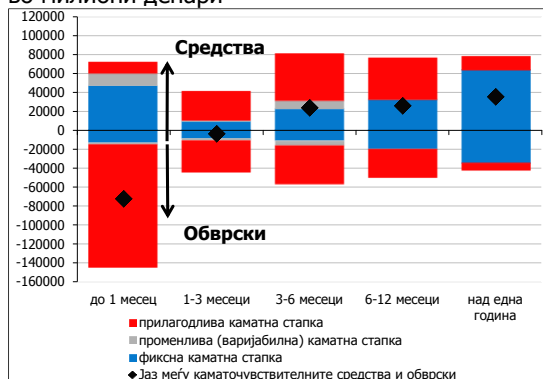
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²³ Подетално во делот II.2 Активности на банките.

²⁴ Резултат од Одлуката за управување со кредитниот ризик на банките на НБРМ донесена во декември 2015 според која, најдоцна до 30 јуни 2016 година банките беа должни да ги отпишат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години.

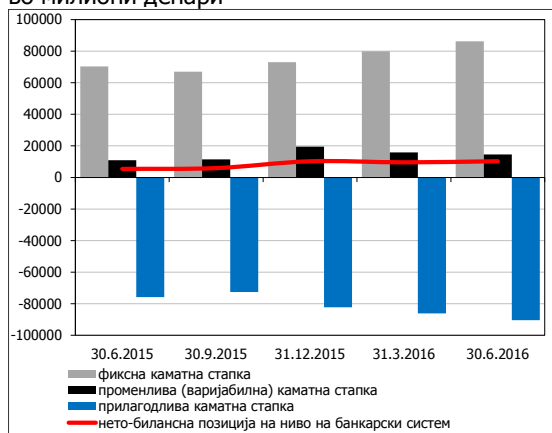

Графикон бр. 41
Состав на каматочувствителните средства и обврски, според рочноста и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 42 Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски на ниво на банкарски систем (лево) и по групи банки (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот пад на каматочувствителните обврски се должи на намалувањето на депозитите со прилагодливи каматни стапки, во најголем дел од секторот „домаќинства“, и тоа на орочените депозити²⁵ со можност за предвремена отплата.

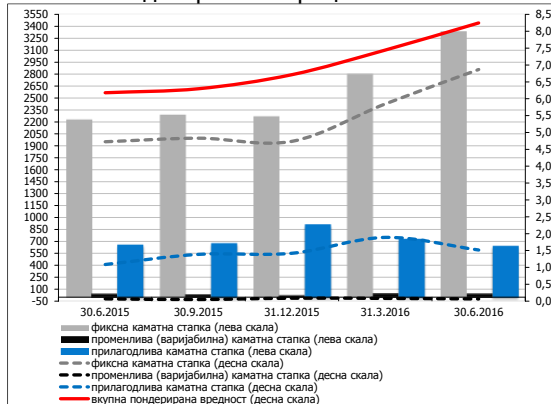
Според преостанатата рочност, најголем е јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски во рочниот сегмент до еден месец, но најзначаен е јазот во рочните блокови над шест месеци. Имено, ризикот од промена на каматните стапки се релативизира со користењето на прилагодливите каматни стапки, вклучително и во рочниот сегмент над една година (поради тоа што банките употребуваат производи кај кои каматните стапки се фиксни за првите неколку години, а потоа стануваат променливи или прилагодливи²⁶).

Јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски, на крајот на вториот квартал од 2016 година, се зголеми за 722 милиона денари, или за 7,5%. Зголемувањето на јазот во целост се должи на зголемувањето на јазот помеѓу позициите со фиксна каматна стапка (поради растот на кредитите на страната на активата и намалувањето на орочените депозити во пасивата). Во анексот бр. 33 е прикажан јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски по групи банки.

²⁵ Подетално за движењата на депозитите во делот II.2.2 Депозити на нефинансиските субјекти.

²⁶ За потребите за известување на НБРМ, овие позиции се прикажуваат според важечкиот тип на каматна стапка на датумот на известување.

Графикон бр. 43
Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматната стапка во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Продолжи нагорниот тренд кај соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности²⁷ и сопствените средства и на крајот од вториот квартал од 2016 година тој изнесуваше 8,2%. По одделни банки, овој сооднос се движи во интервал од 0,1% до 16,4%, со медијана од 8,9%, што е под нивото од 20%²⁸. Најголем дел од растот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности се должи на позициите со фиксна каматна стапка.

²⁷ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио како резултат на оцената за промената на каматните стапки со користење стандарден каматен шок (паралелна позитивна или негативна промена на каматните стапки за 200 основни поени). Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки.

²⁸ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност и сопствените средства на банката ќе надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

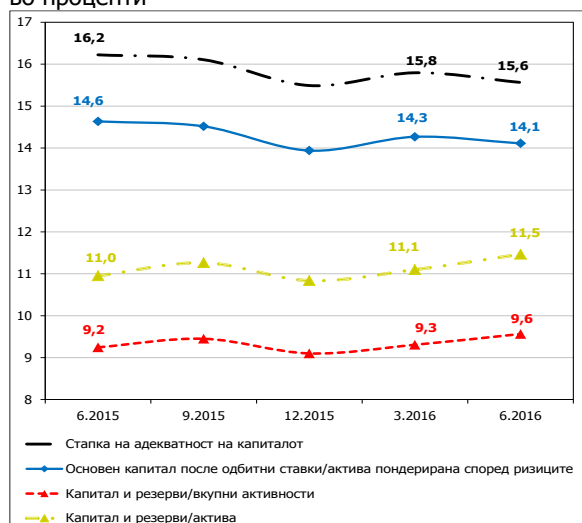

5. Ризик од несолвентност

Стапката на адекватност на капиталот забележа благ пад во вториот квартал од 2016 година и изнесува 15,6%. Сопствените средства на банкарскиот систем остварија квартален раст, што најмногу произлегува од задржувањето на дел од добивката остварена во 2015 година на позициите од основниот капитал. Растот на сопствените средства беше, во целост, искористен за покривање на кредитниот ризик којшто произлезе пред сè од зголемената кредитна активност со домаќинствата и нефинансиските друштва (односно портфолиото на мали кредити и побарувањата од други трговски друштва). Ризичната содржина на банкарските активности бележи највисок раст за последните седум години, а достигнатото ниво на ризичност од 54,7% е максимално во последните речиси четири години, што е последица на намалувањето на ликвидната актива на банките којшто во пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик се вклучува со пондери на ризичност од 0% и 20%, при истовремен раст на кредитната активност со домаќинствата и нефинансиските друштва, чишто пондери на ризичност изнесуваат 100% и 150%, соодветно. Резултатите од повеќето стрес-тест симулации спроведени заклучно со 30.6.2016 година се подобри во споредба со претходниот квартал.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

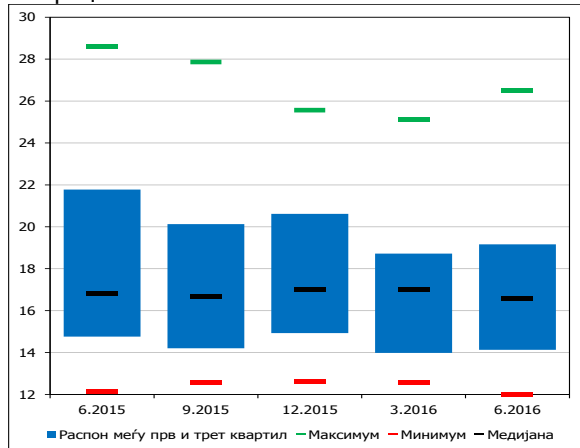
Графикон бр. 44
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2016 година, показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат мали, но спротивни движења. Показателите за адекватноста на капиталот и за соодносот меѓу основниот капитал и активата пондерирана според ризиците забележаа мало влошување, од по 0,2 процентни поена. Истовремено, показателите за соодносот меѓу капиталот и резервите, од една, и активностите на банките, од друга страна, бележат скромно подобрување. Во вториот квартал од 2016 година, одделните капитални позиции на банкарскиот систем бележат главно побрз раст, којшто се движи во интервал од 1,3 до 1,8%. Наспроти тоа, кај активностите на банките се продлабочи падот што започна во првиот квартал од 2016 и тие се намалија за 1 до 1,5%, најмногу како последица на одливот на ликвидни средства од банкарскиот систем. Исклучок претставува движењето на активата

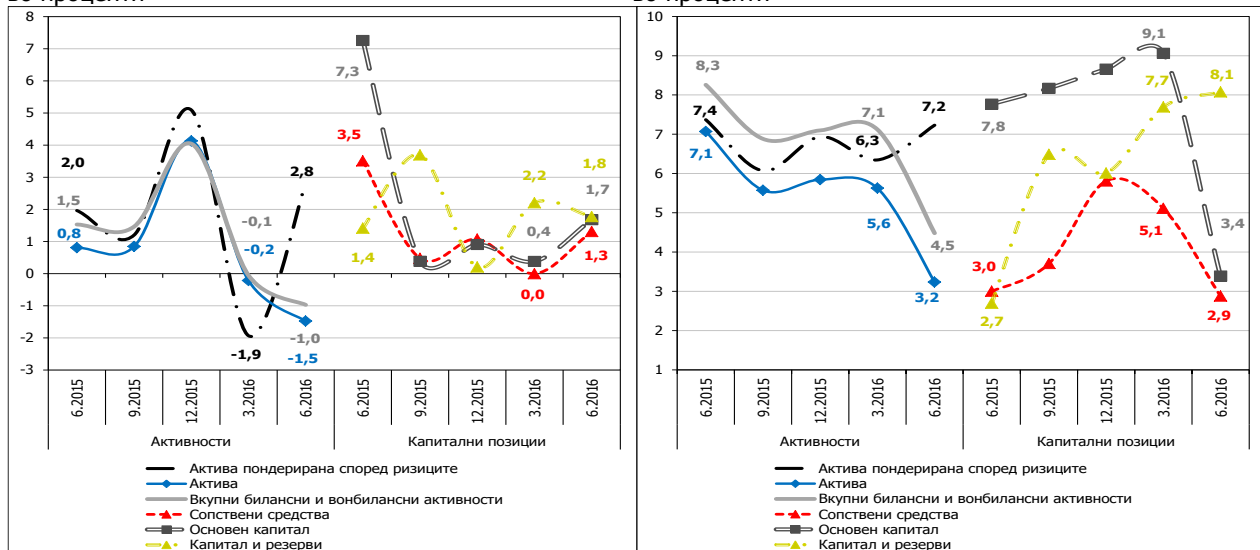
Графикон бр. 45
 Мерки за распределба на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

пондерирана според ризиците, којашто забележа квартален раст од 2,8% (7,2%, на годишна основа), што се должи на натамошната солидна кредитна активност на банкарскиот систем (кон домаќинствата, но и кон нефинансиските друштва). На 30.6.2016 година, сите банки имаат стапка на адекватност на капиталот повисока или еднаква на 12%.

Графикон бр. 46
 Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) во проценти

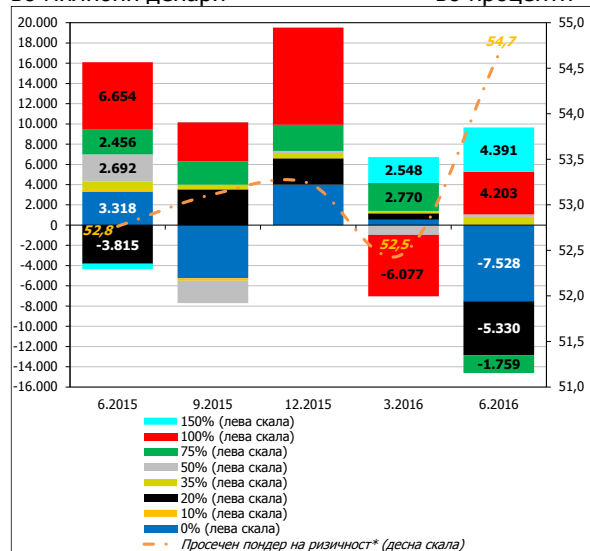

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталното зголемување на ризичната содржина на банкарските активности е најголемо за последните седум години, а достигнатото ниво на ризичност од 54,7% е највисоко во последните четири години. Нивото на ризичност на банкарските активности (мерено како сооднос меѓу активата пондерирана

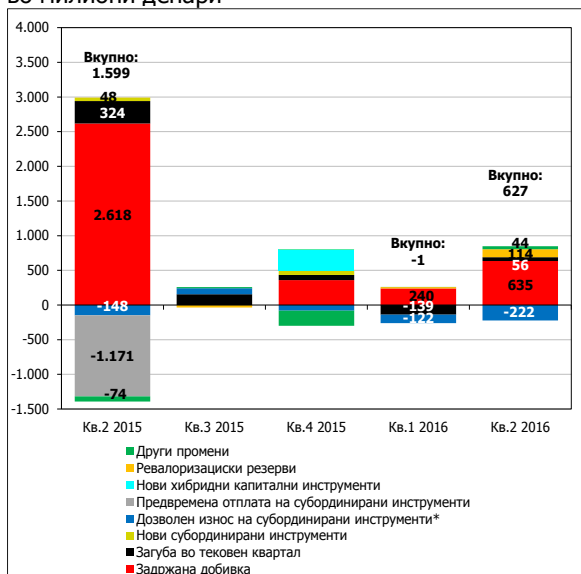
Графикон бр. 47 Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризициност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: *Просечниот пондер на ризициност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

Графикон бр. 48 Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешки: * Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) се зголеми за 2,2 процентни поена и на 30.6.2016 година достигна ниво од 54,7%. Ваквото зголемување на просечниот пондер на ризициност е последица на намалувањето на ликвидната актива на банките (пред сè, пласманите во државни хартии од вредност и благаянички записи и пласманите кај странски банки), којашто во пресметката на активата пондеризирана според кредитниот ризик се вклучува со пондери на ризициност од 0% и 20%, при истовремен раст на кредитната активност со домаќинствата и нефинансиските друштва, чиишто пондери на ризициност изнесуваат 100% и 150%.

5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во второто тримесечје од 2016 година, сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 627 милиони денари (или за 1,3%). Кај девет банки (делумно или во целост) се задржа добивката остварена во 2015 година на позициите од основниот капитал, во износ од 635 милиони денари²⁹. Наспроти тоа, кај две банки, дел од субординираните инструменти навлегоа во последните две, односно пет години до крајниот рок до достасување, со што, согласно со регулативата, се вклучуваат по дисконтирана вредност во пресметката на сопствените средства. **Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво**, со учество на основниот капитал (по одбитните ставки од основниот и дополнителниот капитал) во вкупните сопствени средства од преку 90%.

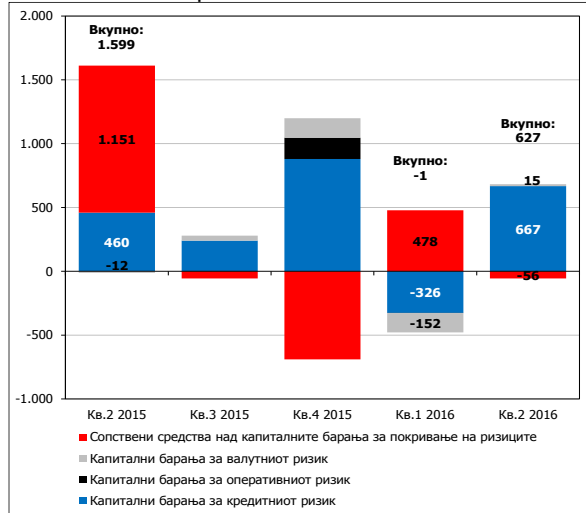
Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 34.

²⁹ Заклучно со вториот квартал од 2016 година, на позициите од основниот капитал, банките задржале 47,6% од добивката којашто ја оствариле во 2015 година. Преостанува уште една банка да направи распределба на добивката остварена во 2015 година.

Графикон бр. 49

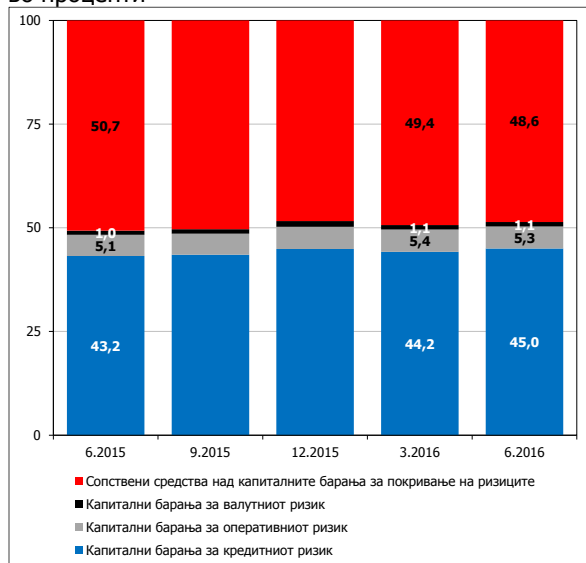
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 50

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

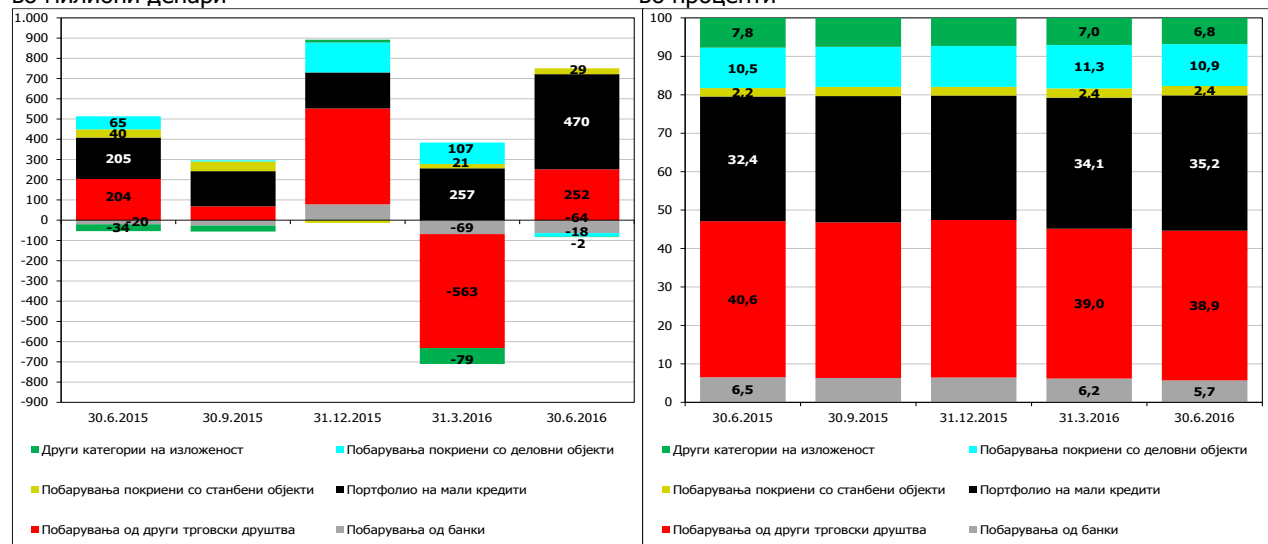
Растот на сопствени средства беше, во целост, искористен за покривање на кредитниот ризик, а за оваа цел беше употребен и дел од „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците. Капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик забележа квартален раст од 667 милиони денари (или за 3,1%), што најмногу произлегува од зголемените побарувања врз основа на портфолиото на мали кредити и побарувањата од други трговски друштва (односно, кредитната активност со домаќинствата и нефинансиските друштва). И покрај кварталното намалување од 56 милиони денари (или за 0,2%), сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците и натаму претставуваат речиси половина (48,6%) од вкупните сопствени средства.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки, се прикажани во анексот бр. 35.

Графикон бр. 51

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 52

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

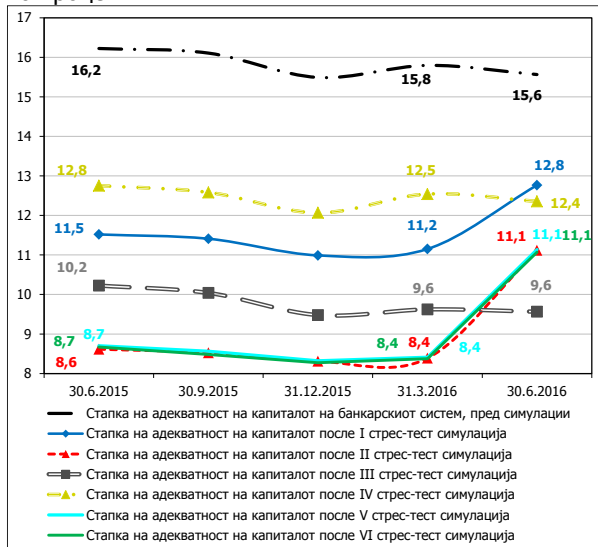
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатува на претежно подобри резултати во споредба со 31.3.2016 година. Резултатите од стрес-тест симулациите, каде што се претпоставува одредено процентуално зголемување на нефункционалната кредитна изложеност, се значително подобри во споредба со 31.3.2016 година, што најмногу произлегува од извршеното пренесување на целосно резервираните нефункционални кредити на вонбилансната евиденција во вториот квартал од 2016 година, согласно со најновите измени во регулативата за управување со кредитниот ризик³⁰. Резултатите од останатите стрес-тест симулации се речиси на исто ниво како и на 31.3.2016 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%,

³⁰ Повеќе детали за овие измени во регулативата може да се најдат во делот I.1. Кредитен ризик.

Графикон бр. 53
Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 50%;

II симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%;

III симулација: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти;

IV симулација: Прекласификација во „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

V симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

VI симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

**Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност намалена за изложеноста на банките кон финансиските институции и држава, односно кон клиентите од дејностите „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти од 135,8%, односно премин на 12,4% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на законски минималното ниво од 8%. Овие симулации би довеле до повеќе од двојно зголемување на учеството на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (од тековните 6,4%, на 15,1%). Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок³¹.

³¹ За споредба, во првиот квартал од 2016 година, само 0,9% од редовната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти премина во изложеност со нефункционален статус. Во последните седум години, историскиот максимум за овој податок изнесува 2,1% и беше достигнат во вториот квартал од 2009 година.

II. Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

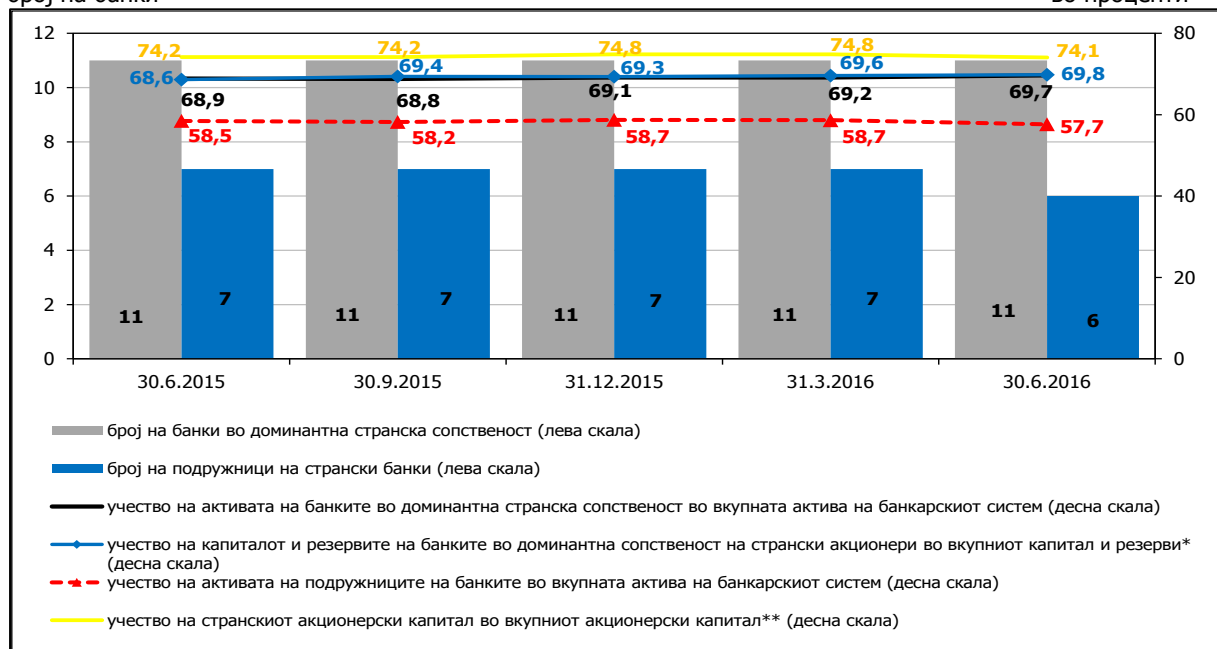

1. Структура на банкарскиот систем

На 30.6.2016 година, во Република Македонија функционираат осумнаесет депозитни институции, односно петнаесет банки и три штедилници³². Бројот на овие финансиски институции е непроменет во однос на претходниот квартал. Непроменет е и бројот на банките коишто се во сопственост на странски акционери (единаесет), додека бројот на подружници на странски банки се намали за еден³³ во однос на првиот квартал од 2016 година.

Графикон бр. 54

Број на подружници на странски банки, број на банки во претежна странска сопственост и нивно учество во капиталот на банкарскиот систем
број на банки во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Акционерскиот капитал ја опфаќа номиналната вредност на уплатените обични и приоритетни акции.

***Капиталот и резервите ги опфаќаат акционерскиот капитал и премиите врз основа на уплатените акции, резервниот фонд, задржаната добивка (акумулираната загуба) и ревалоризациските резерви. Капиталот и резервите се намалени за тековната загуба.

Во банкарскиот систем на Република Македонија преовладува странскиот капитал. Учеството на странскиот капитал во вкупниот акционерски капитал на банкарскиот систем изнесува 74,1% и бележи

³² Учеството на штедилниците изнесува само 0,6% од вкупните средства на депозитните финансиски институции (банки и штедилници), 0,8% од вкупните кредити кон нефинансиски субјекти и 0,4% од вкупните депозити на домаќинствата. Поради тоа, штедилниците не се анализираат во кварталните извештаи за ризиците во банкарскиот систем, туку нивниот профил на ризичност и обемот на активностите на штедилниците се анализира во извештаите за финансиската стабилност на Република Македонија.

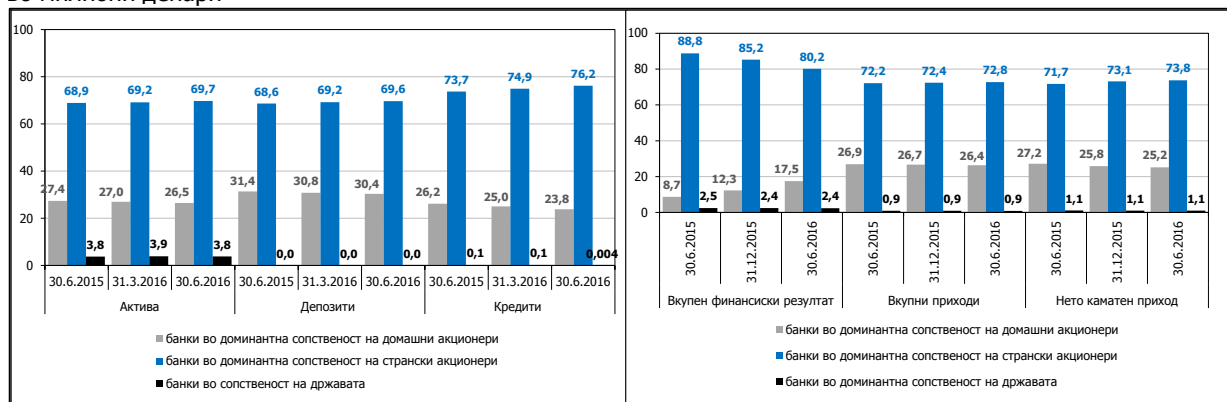
³³ Во мај 2016 година целиот акционерски капитал во сопственост на „Алфа банка“ од Атина, беше купен од страна на „Силк Роуд капитал“, компанија во сопственост на инвеститор од Швајцарија.

намалување во споредба со првиот квартал од 2016 година (за 0,7 процентни поени). Ова намалување произлегува од промената на сопственикот кај една банка (од странска банка во домашно нефинансиско правно лице). Од друга страна, учеството на позицијата „капитал и резерви“ бележи зголемување за 0,2 процентни поена, коешто во најголем дел произлезе од задржаната добивка од страна на неколку банки. Поради промена во сопственичката структура на една банка, бројот на подружници на странски банки се намали за еден, но тоа само минимално (за 1 п.п.) го спушти учеството на активата на подружниците на странските банки во вкупната актива на банкарскиот систем.

Графикон бр. 55

Структура на поважните позиции од билансите на банките според претежната сопственост на банките во милиони денари

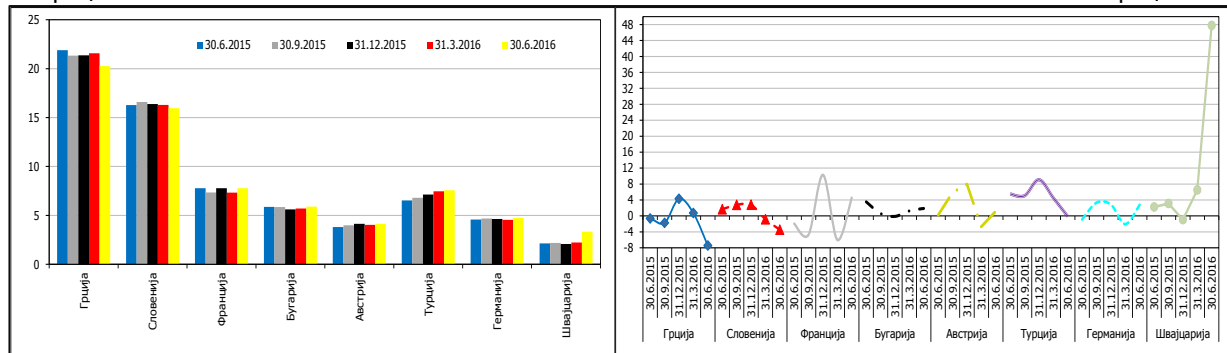
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Категориите од билансот на успех се анализираани. Анализирањето е направено со збир на вредностите од последните дванаесет месеци за соодветните категории од билансот на успех.

Банките во претежна странска сопственост имаат главна улога во поважните позиции од билансите на банкарскиот систем.

Учеството на активата на странските банки во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 69,7% и квартално се зголеми за 0,5 процентни поени. И натаму е најизразено учеството на банките коишто се во претежна странска сопственост во вкупниот финансиски резултат, иако тоа се намали за 5,0 процентни поени. Во вториот квартал од 2016 година, освен две помали банки, останатите банки коишто се во претежна странска сопственост остварија добивка.

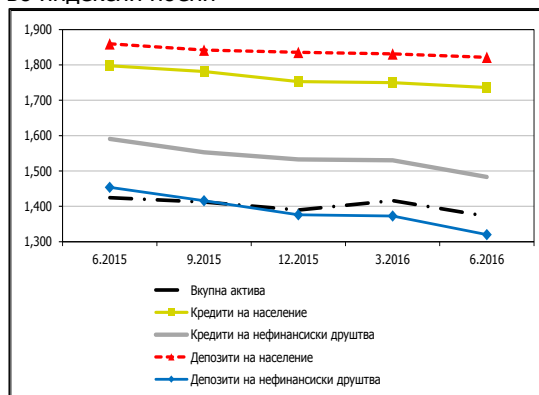
Графикон бр. 56 Пазарно учество (актива) на банките (лево) и стапка на промена на активата на банките (десно) според земјата на потекло на претежниот странски акционер* во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат претежен сопственик не се вклучени во графиконот.

Графикон бр. 57 Херфиндалов индекс во индексни поени

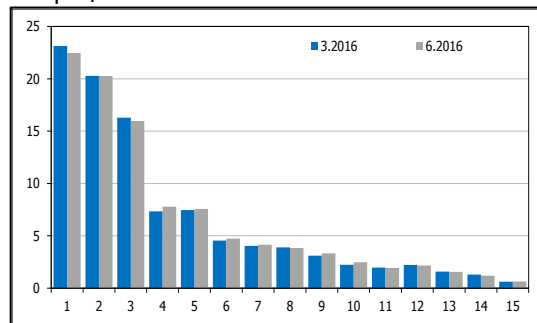
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според земјата на потекло на претежниот странски акционер, се забележуваат мали структурни промени во споредба со првиот квартал од 2016 година, коишто главно се резултат на купопродажбите на мал обем акции од страна на институционалните инвеститори. Исклучок е зголеменото учество на акционерскиот капитал во вкупниот странски капитал од страна на акционерите од Швајцарија (за 1,1 процентен поен) и намалувањето на учеството на акционерите од Грција (за 1,3 процентен поен), што произлегува во целост од споменатата сопственичка промена кај една банка.

Концентрацијата на банкарскиот систем е умерена, а мерена според

Графикон бр. 58 Учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Херфиндаловиот индекс³⁴ таа се движи по надолна линија. Само Херфиндаловиот индекс за депозитите на домаќинствата, е сè уште над прифатливите граници, меѓутоа во последните осум квартали бележи постојано намалување.

Движењата и структурите во домашниот банкарски систем се определени од трите најголеми банки, гледано според големината на нивната актива. Трите најголеми банки сè уште зафаќаат речиси 60% од вкупната актива на банкарскиот систем, додека десет од банките имаат поединечно учество помало од 5% (тие заедно зафаќаат 26% од активата на банкарскиот систем). Сепак, се забележува постепено намалување на учеството на поголемите банки, а раст кај повеќето од средните банки.

³⁴ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

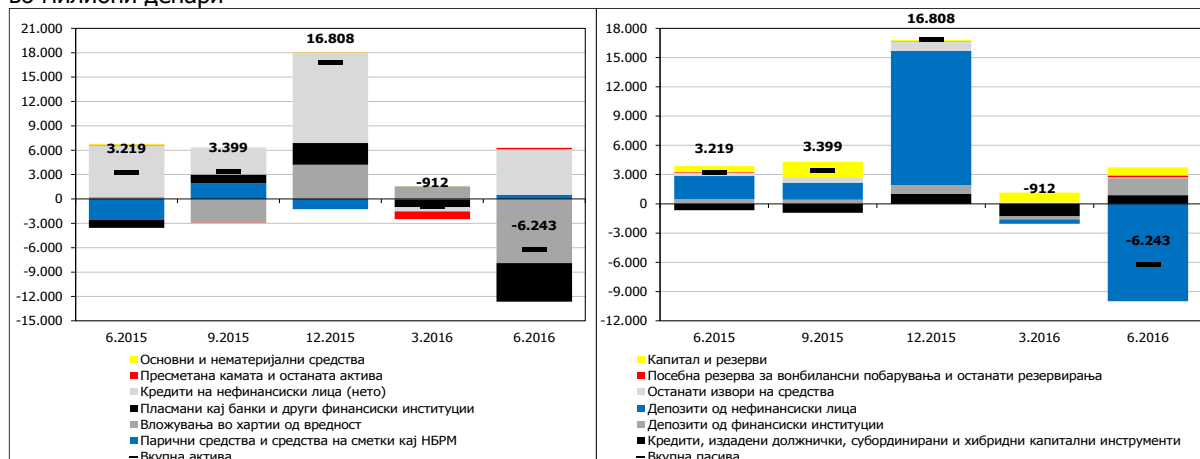
вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 единици, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

2. Активности на банките

Во вториот квартал од 2016 година, во услови на продолжување на домашната политичка нестабилност, придружено со шпекулации во врска со стабилноста на банките и депозитите кај нив и кога сè уште постојат надворешни геополитички тензии и влошен глобален економски амбиент (вклучувајќи го и исходот од референдумот во врска со понатамошниот статус на Велика Британија во Европската Унија), вкупните активности на македонскиот банкарски систем забележаа надолно придвижување. Разнишувањето на довербата на јавноста, особено кај домаќинствата, доведе до повлекувања депозити од банкарскиот систем, што беше најизразено во втората половина на април и во мај 2016 година. Ова имаше и значително неповолно влијание врз денаризацијата на банкарските активности, бидејќи повлекувањето беше особено изразено кај депозитите во денари. Во вакви услови, банките исклучително добро управуваа со својата ликвидност (користејќи го меѓубанкарскиот пазар, како и монетарните инструменти на Народната банка за обезбедување ликвидност – репо и расположлив кредит преку ноќ) и непречено ги извршуваа сите барања за исплата на депозитите, што доведе до квартален пад на активата, но главно кај пласманите во ликвидни средства. Повлекувањето депозити од банките беше истовремено проследено со зголемена побарувачка на девизи на менувачкиот пазар, што наметна потреба од интервенции на Народната банка на девизниот пазар. Истовремено, Народната банка реагира преку заострување на монетарната политика, изразено преку зголемување на каматната стапка на благајничките записи и стапката на задолжителна резерва за обврските на банките, во денари со девизна клаузула.

Графикон бр. 59

Апсолутна квартална промена на компонентите на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

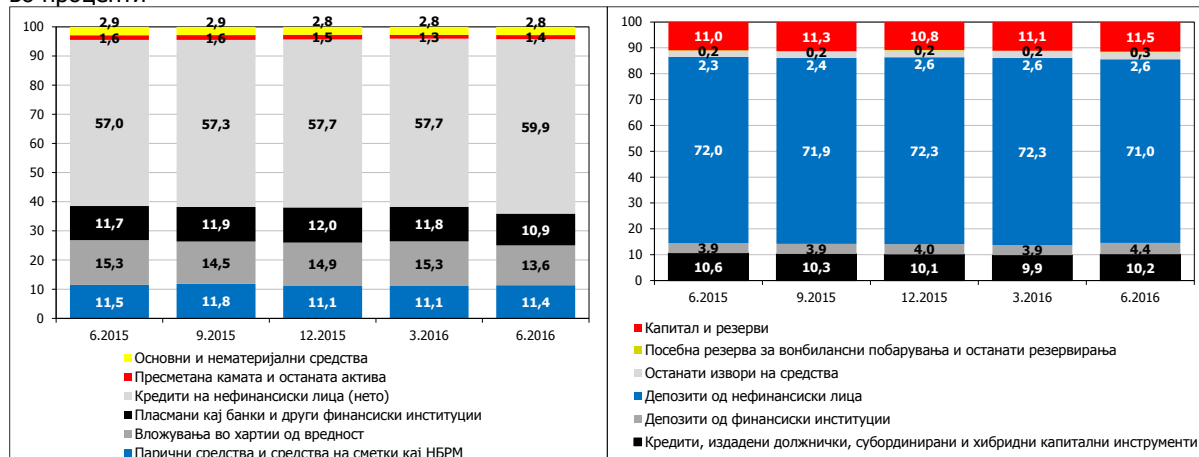
Забелешка: Кредитите се прикажани на нето-основа, намалени за исправката на вредноста.

Од друга страна, падот на кредитната активност на банките, во најголем дел беше последица на позначителниот пад на нефункционалните кредити, најмногу под влијание на промените во регулативата на Народната банка, согласно со кои, најдоцна до 30 јуни 2016 година, банките имаа обврска да ги „исчистат“ кредитните портфолија од сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години (да ги пренесат од билансна на вонбилансна евиденција). Ефектите од преносот најмногу се почувствуваа кај корпоративниот сектор чии кредити се намалија, додека, пак, кредитирањето на домаќинствата и натаму расте. Доколку се из земе ефектот од ова, кредитната активност во вториот квартал од 2016 година сепак бележи солиден раст, не само кај домаќинствата, туку и кај корпоративниот сектор.

Графикон бр. 60

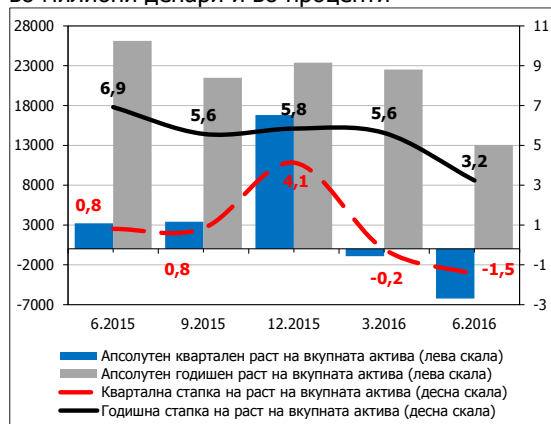
Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 61

Активата на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

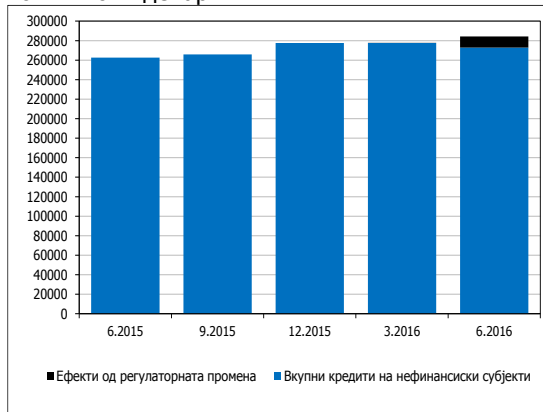

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.6.2016 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 416.513 милиони денари. Намалувањето на активата на банките за 6.243 милиони денари, или за 1,5% (во споредба со 31.3.2016 година), во најголем дел се должи на намалените вложувања на банките во хартии од вредност, како и на намалените пласмани кај банки и други финансиски институции. Промените во активата се директен одраз на намалувањето во депозитната база, коешто се случи во овој квартал.

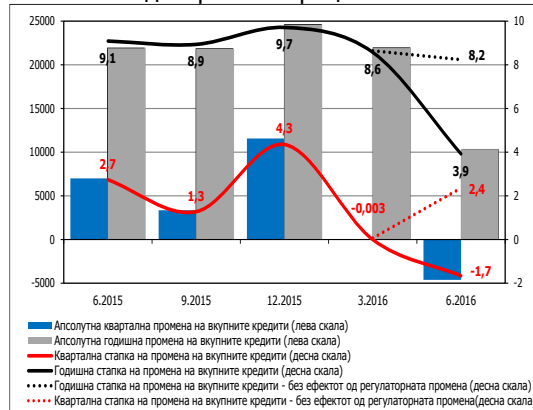

Графикон бр. 62
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 63
Промена на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во вториот квартал од 2016 година, кредитирањето на нефинансиските лица од страна на банките бележи негативно квартално придвижување, додека, пак, годишното темпо на пораст значително забави. Намалувањето на вкупните кредити на нефинансиските субјекти³⁵ (за 4.614 милиони денари, или за 1,7%), во најголем дел е последица на позначителниот пад на нефункционалните кредити, најмногу под влијание на измената во постојната регулатива од страна на Народната банка³⁶ за чистење на билансите од побарувањата за кои банката целосно го покрила кредитниот ризик пред најмалку две години. Доколку се из земе ефектот од ова, кварталната стапка на раст на кредитирањето на нефинансиските лица од страна на банките и понатаму би била позитивна, односно би се искачила на 2,4% (од 0,1% во првиот квартал од 2016 година). И на годишна основа, и покрај извесното забавување, кредитирањето би остварило солиден раст од 8,2% (забавување за само 0,4 процентни поени, во однос на растот остварен во претходниот квартал).

Од секторски аспект, ефектите од одлуката во најголем обем се почувствуваа кај корпоративниот сектор. Имено, кредитната активност на банките во сегментот на корпоративните клиенти значително се намали (за 3,9%)³⁷, додека, пак, кредитната поддршка на домаќинствата³⁸ и натаму расте (за 1,3%), но забавено во однос на претходниот квартал. Доколку се из земе ефектот од регулаторните промени,

³⁵ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

³⁶ Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), од декември 2015 година. Според неа, почнувајќи од 1.1. а најдоцна до 30.6.2016 година, банките имаат обврска, сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години, да ги пренесат на вонбилансна евиденција. Банките имаат обврска и понатаму да ги отпишуваат нефункционалните побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години.

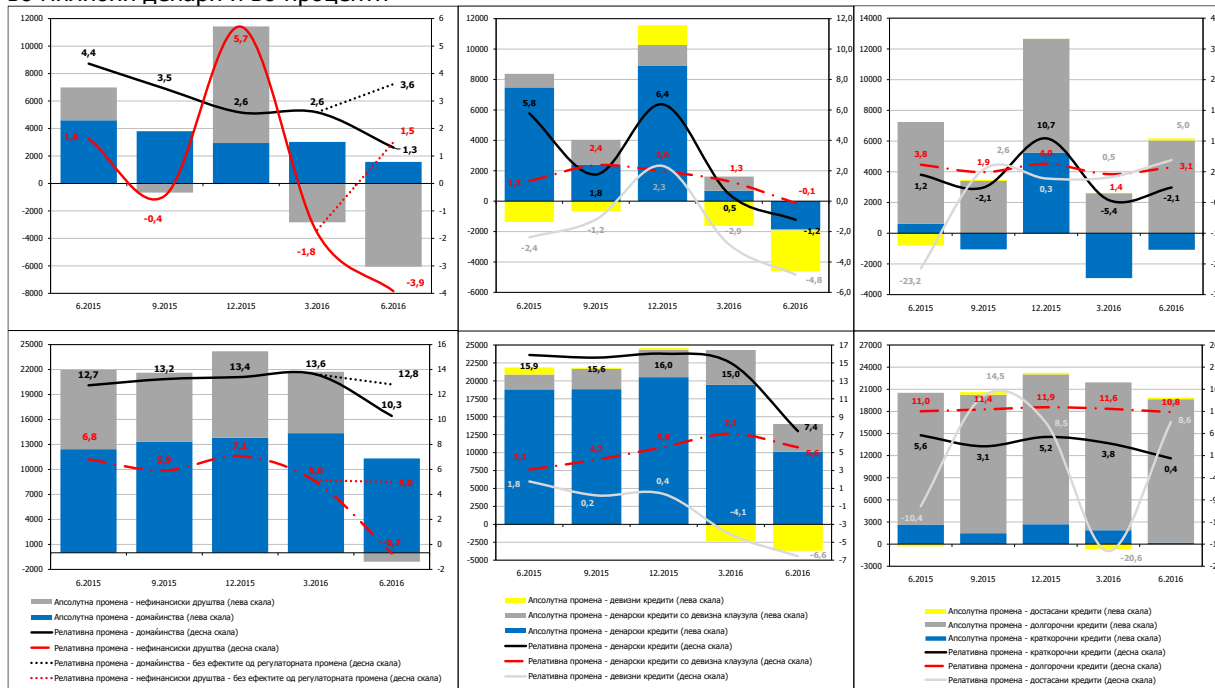
³⁷ За споредба, во првиот квартал од 2016 година, кварталната стапка на пад на кредитите на нефинансиските друштва изнесуваше 1,8%.

³⁸ Потрошувачките кредити и кредитите за набавка и реновирање на станбениот простор се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

кредитирањето и на двата сектори во овој квартал забрзано расте.

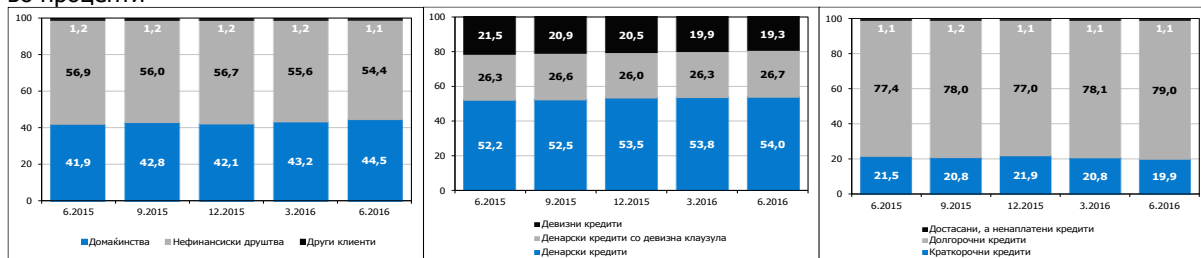
Графикон бр. 64 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од валутен аспект, промените на вкупните кредити во вториот квартал од 2016 година се резултат речиси подеднакво на намалувањето и на денарските и на девизните кредити. Но, и покрај намалувањето, денарските кредити ја задржаа главната улога во валутната структура на кредитите, со досега највисоко учество од 54%.

Графикон бр. 65 Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина), и на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, со долгорочното кредитирање дополнително се зајакна и онака високото учество во структурата на вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Притоа, растот на долгорочните кредити речиси во целост произлезе од секторот „домаќинства“.

Графикон бр. 66
Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

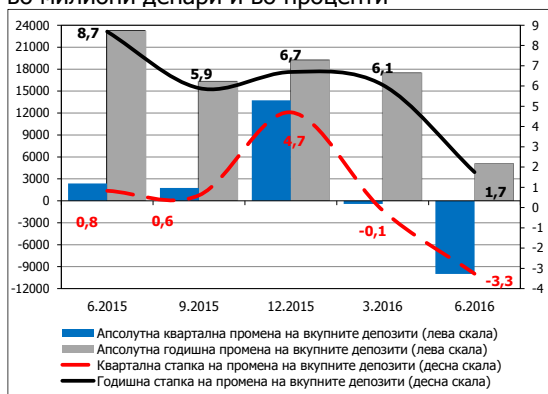

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Во вториот квартал од 2016 година, поради повторната ескалација на домашните политички превирања и шпекулациите во врска со стабилноста на депозитите кај банките, банкарскиот систем на Република Македонија се соочи со повлекување депозити од страна на домаќинствата, што особено се засили во втората половина на април и во мај 2016 година. Во такви услови банките добро управуваа со својата ликвидност и непречено ги извршуваа сите барања за исплата на депозитите. Веќе во последната декада од мај 2016 година, се забележа смирување на интензитетот на одливите и стабилизирање на состојбите.

Графикон бр. 67
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

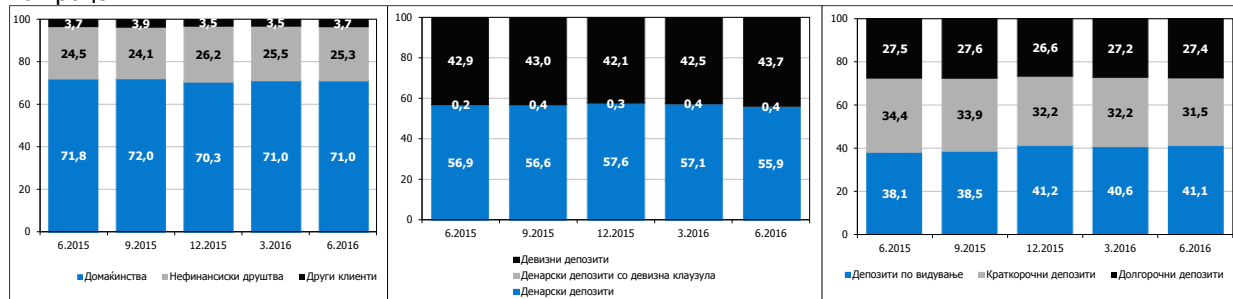
Годишниот раст (јуни 2016 - јуни 2015 година) на вкупната депозитна база на банките значително забави, додека, пак, на квартална основа (јуни 2016 - март 2016 година), таа се намали за 9.991 милион денари, или за 3,3%. Најголем придонес (од 73,3%) во намалувањето на депозитниот потенцијал на македонскиот банкарски систем имаа депозитите на домаќинствата, коишто во вториот квартал од 2016 година се намалија за 7.321 милион денари, или за 3,4%³⁹. Сепак, домаќинствата и натаму се најзначајниот депонент во банките, со учество од 71% во вкупните депозити, на 30.6.2016 година. Покрај притисоците врз депозитната база на банките, во вториот квартал од годината, беше забележан и значително зголемен промет на менувачкиот пазар, каде што

³⁹ Годишната стапка на раст на депозитите на домаќинствата е повеќекратно намалена, во однос на истиот период претходната година, и е на најниско ниво во последната деценија.

побарувачката на девизи забележа раст. Така, Народната банка освен тоа што продолжи позасилено да ја следи депозитната база и интервенира за задоволување на побарувачката за девизи, како реакција на ваквите промени, на почетокот на мај 2016 година, спроведе и извесно заострување на монетарната политика, преку зголемување на каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени (од 3,25% на 4%).

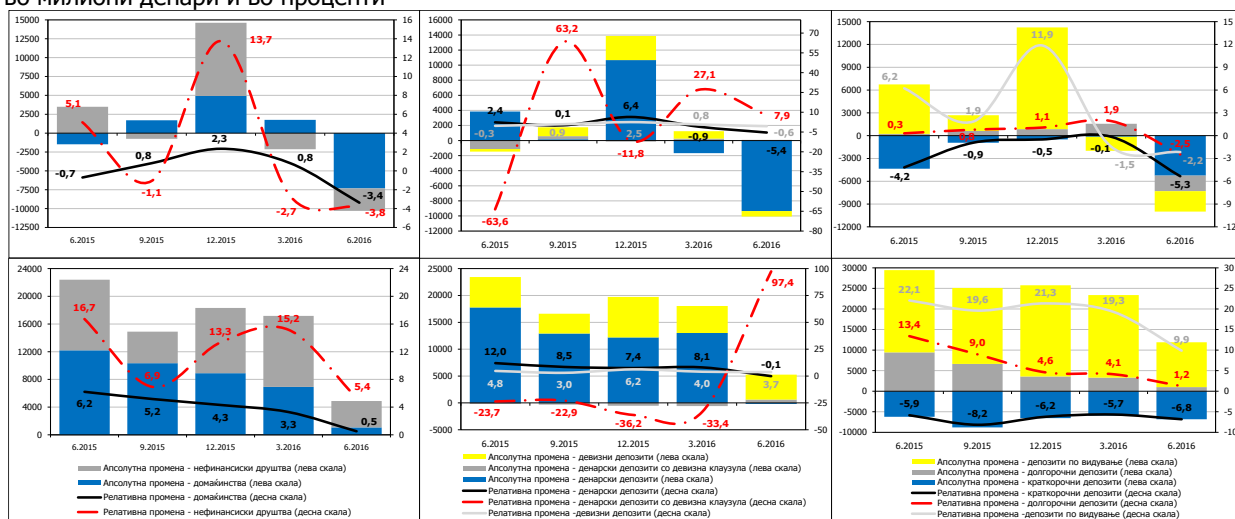
Графикон бр. 68 Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалената доверба на економските субјекти заради зголемената домашна политичка неизвесност негативно се одрази врз денаризацијата на депозитите на банките, засилувајќи ги склоностите за поседување и штедење во странска валута.

Графикон бр. 69 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

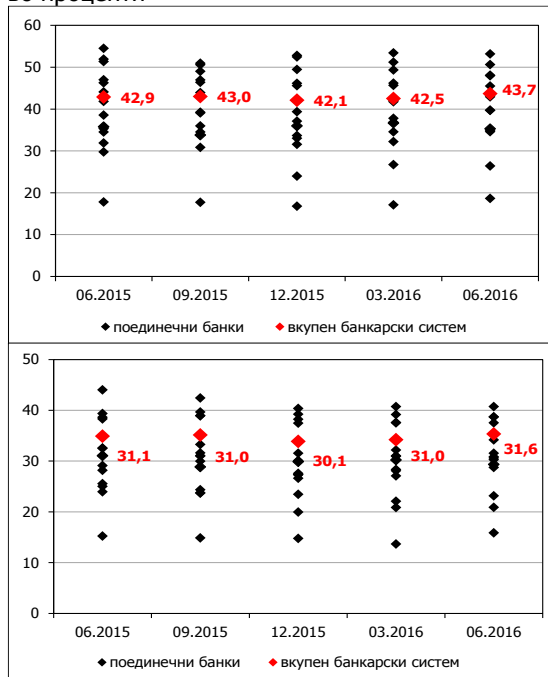

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот пад на денарските депозити забележан во претходниот квартал (за 0,9%), во вториот квартал од годината дополнително се продлабочи, кога достигна 5,4%. Најголем удел во намалувањето на вкупните денарски депозити имаше намалувањето на денарските депозити на домаќинствата (за 7.263 милиони денари, или за 6,4%). Сепак, најголемиот дел (или 55,9%) од вкупната депозитна база и понатаму отпаѓа на денарското штедење, за коешто најзаслужен е секторот „домаќинства“ (63,8% од вкупните денарски депозити се депозити на домаќинствата). Заради поддршка на процесот на денаризација на депозитите во домашниот банкарски систем, во мај 2016 година, Народната банка ја зголеми стапката на задолжителната резерва за обврски на банките во домашна валута со валутна клаузула⁴⁰. Воедно, во услови на зголемена потреба од одржување повисоко ниво на девизни ликвидни средства кај банките, при негативни каматни стапки на меѓународните финансиски пазари, Народната банка повторно (по неактивност од околу 14 месеци) започна да спроведува аукции на девизни депозити со поповолни каматни стапки од актуелните стапки на меѓународните финансиски пазари⁴¹.

Освен падот на денарските депозити, квартално намалување бележат и девизните депозити⁴², што речиси во целост беше условено од нефинансиските друштва.

Во вториот квартал од 2016 година, запирањето на денаризацијата на депозитите беше проследено и со скратување на нивната рочност. Краткорочните депозити и натаму забрзано се намалуваа, исто како во изминатите неколку квартали. Исто така, се намалија и депозитите по видување (главно заради корпоративните депозити), а за првпат по подолг период

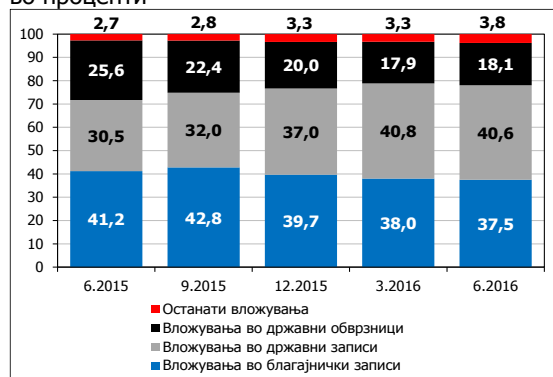
⁴⁰ Одлука за задолжителната резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16), со којашто се зголеми стапката на задолжителната резерва за обврски на банките во домашна валута со валутна клаузула од 20% на 50%.

⁴¹ Врз основа на Одлуката за девизниот депозит кај Народната банка на Република Македонија, почнувајќи од 13 мај 2016 година, банките можат да пласираат девизни депозити во централната банка по повисоки каматни стапки од тековните негативни каматни стапки, коишто преовладуваат на меѓународните финансиски пазари.

⁴² Девизните депозити се намалија за 727 милиони денари, или за 0,6%.

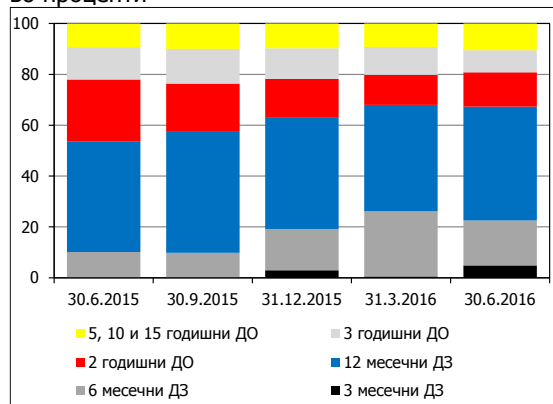

Графикон бр. 71
Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72
Рочна структура на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

имаше намалување и кај долгорочните депозити, коешто особено беше изразено кај домаќинствата (веќе во јули 2016 година, намалувањето на овие депозити забавува).

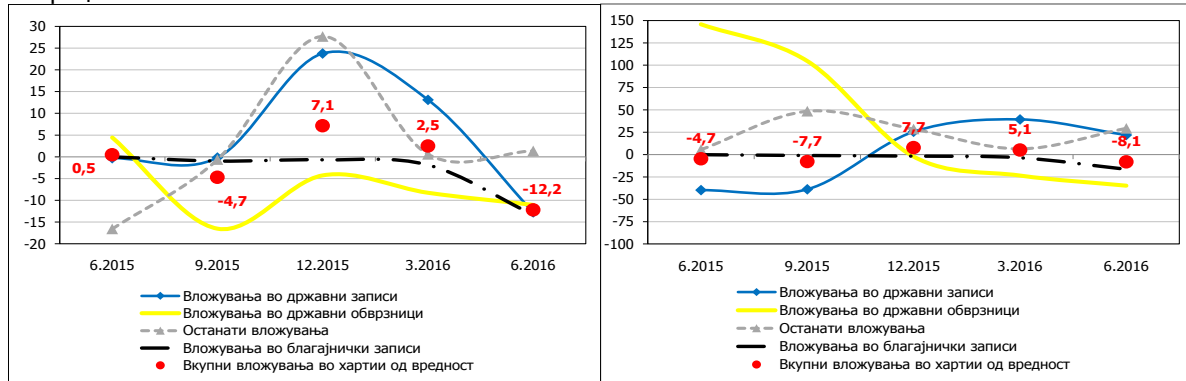
2.3. Останати активности

За разлика од растот во изминатите два квартала, **портфолиото на хартии од вредност на банките**, во вториот квартал од 2016 година забележа намалување (за 7.900 милиони денари, или за 12,2%), како одговор на зголеменото повлекување на депозити од банкарскиот систем. Со тоа, учеството на портфолиото на хартии од вредност во вкупната актива на банките, на крајот на јуни 2016 година се сведе на 13,6% (од 15,3% на крајот на март 2016 година). Најголем придонес во намалувањето на портфолиото на хартии од вредност на банките имаше кварталното намалување на вложувањата во државни записи (за 3.372 милиона денари, или за 12,8%)⁴³, а значително намалување (за 1.281 милион денари, или за 11,1%) бележат и вложувањата на банките во домашни долгорочни должнички хартии од вредност (тригодишни државни обврзници). Во услови на намален износ на понудени благајнички записи, за да се овозможи поголема ликвидност во системот и зголемена каматна стапка⁴⁴ (како реакција на Народната банка на зголемената неизвесност и влошените очекувања на економските субјекти, проследени со зголемена побарувачка на девизи и притисоци врз депозитната база на банките), вложувањата на банките во благајничките записи се намалија (за 3.277 милиони денари, или за 13,3%).

⁴³ Намалувањето на домашните краткорочни должнички хартии од вредност, во најголем дел се должи на шестмесечните, а во нешто помал обем и на дванаесетмесечните државни записи.

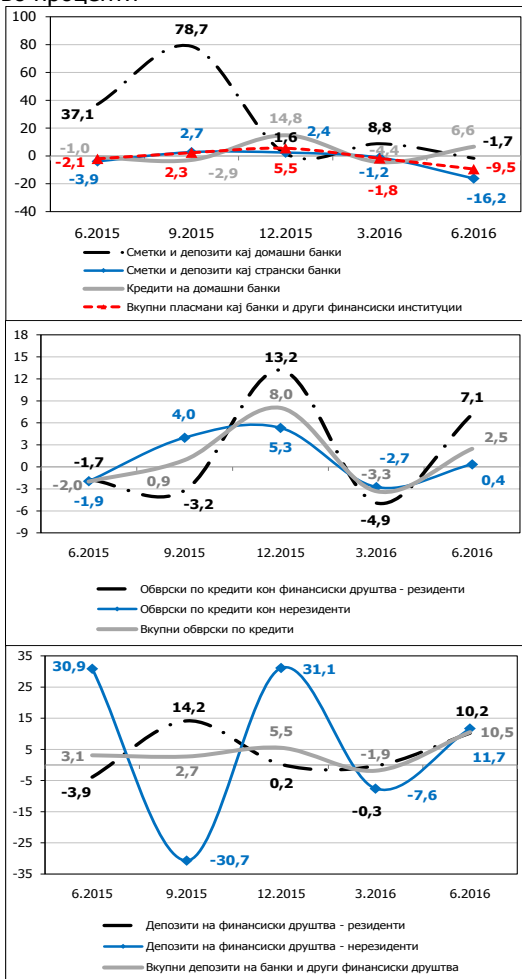
⁴⁴ На почетокот на мај 2016 година, Народната банка ја зголеми каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени (од 3,25% на 4%).

Графикон бр. 73 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74 Квартална промена на пласманите кај финансиските институции (горе), обврските врз основа на кредити (средина) и депозитите на финансиските друштва (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2016 година, **пласманите кај банките и другите финансиски институции** се намалија (за 4.751 милион денари, или за 9,5%), што речиси во целост беше условено од падот на средствата на кореспондентните сметки кај странските банки, којшто особено беше засилен во април и во мај 2016 година, заради непречено извршување на барањата за исплата на депозитите и/или за конверзија во девизи и девизни депозити. Помал дел од намалувањето на пласманите кај банките и другите финансиски институции се должи и на намалените краткорочни депозити во странство во странска валута (од три месеци до една година), главно кај една банка.

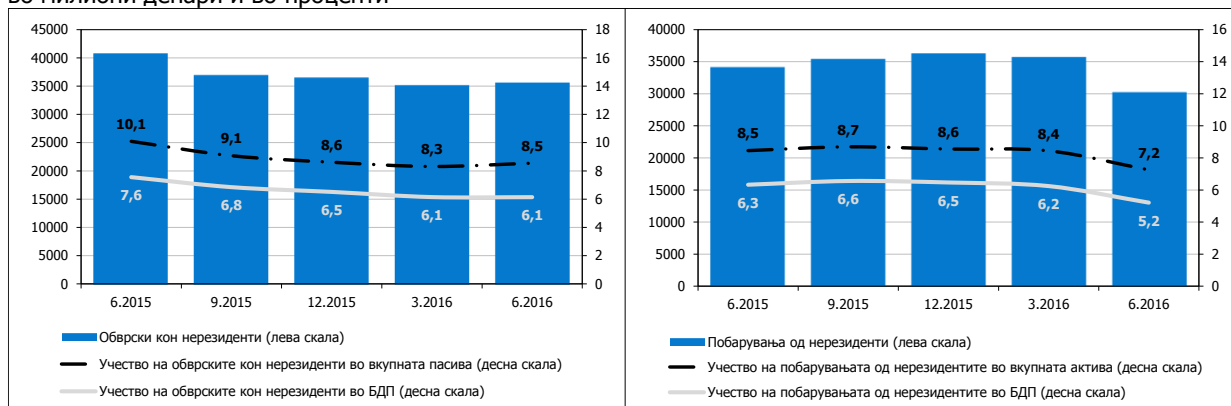
Во рамки на пасивата, зголемените **обврски врз основа на кредити** (за 892 милиона денари, или за 2,5%), главно произлегуваа од зголемените обврски врз основа на меѓубанкарско позајмување (краткорочните кредити во денари кон банки), а во помал дел и од зголемените обврски врз основа на краткорочните кредити во странска валута кон нерезидентите финансиски друштва.

Во вториот квартал од 2016 година, **депозитите од банките и останатите финансиски институции** се поголеми во однос на претходниот квартал (најголем

пораќ бележат тековните сметки на осигурителните друштва во странска валута и долгорочните денарски депозити на пензиските фондови). Но и покрај зголемувањето, депозитите од банките и останатите финансиски институции и натаму се многу мал извор на финансирање на банките (4,4% од вкупните извори на финансирање).

Графикон бр. 75 Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Банките во Република Македонија и натаму ги спроведуваат своите активности претежно на домашниот пазар. Скромниот обем на побарувања на банките од нерезидентите, дополнително се намали (за 5.486 милиони денари, или за 15,4%), а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем се сведе на ниво под 8%⁴⁵. Од друга страна, обврските на банките кон нерезидентите минимално пораснаа⁴⁶ и со тоа нивното учество во вкупната пасива на банкарскиот систем се зголеми на 8,5%⁴⁷. Пласманите кај нерезиденти се главно ликвидни средства (кореспондентни сметки или во форма на краткорочно орочени депозити) кај странски банки, додека најголемиот дел од обврските кон

⁴⁵ Анализирано по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 0,3% до 16,9%.

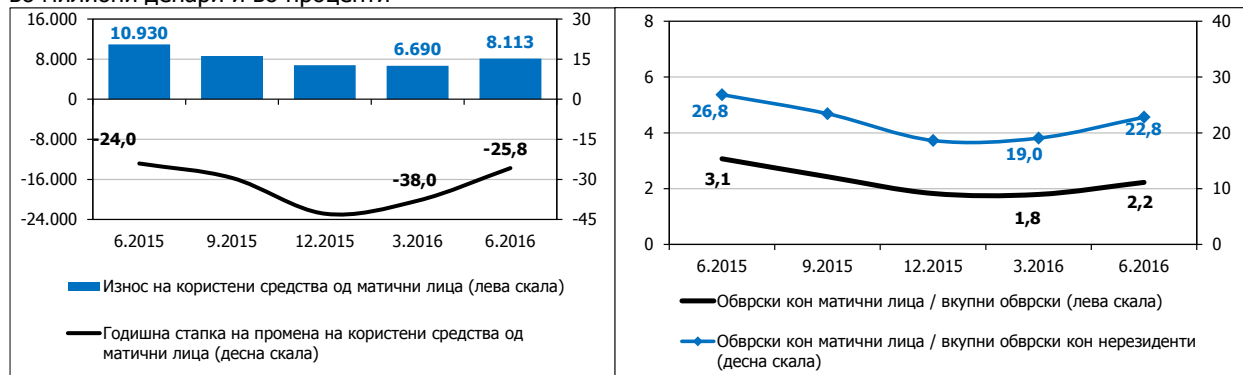
⁴⁶ На квартална основа, обврските кон нерезидентите се поголеми за 460 милиони денари, или за 1,3%.

⁴⁷ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките на нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 14,3%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

нерезидентите се врз основа на долгорочни кредити, главно на „МБПР“ АД Скопје кон меѓународните финансиски институции.

Македонските банки не се зависни од користење заеми од своите „мајки“, како извор на финансирање на активностите. Така, учеството на **обврските на банките кон матичните лица** (вклучително и субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите, на 30.6.2016 година, изнесуваат 2,2% и 22,8%⁴⁸, соодветно (1,8% и 19%, соодветно, во претходниот квартал).

Графикон бр. 76
Обврски кон матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

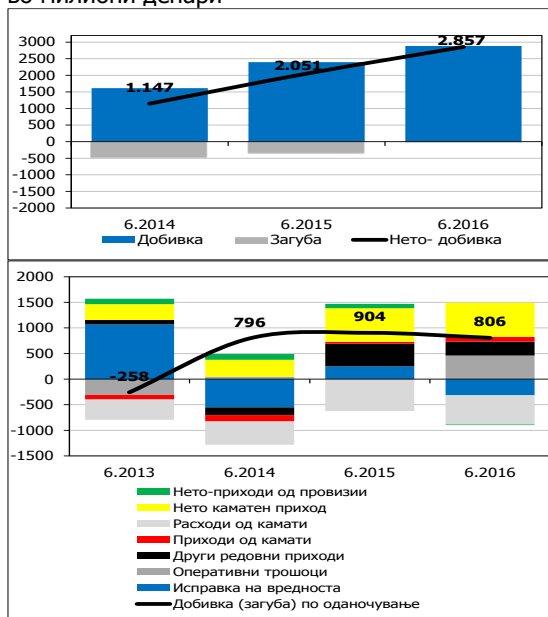
⁴⁸ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 12,5% до 83,1%.

3. Профитабилност

Профитабилноста на банкарскиот систем и натаму се подобрува, и покрај нестабилниот домашен амбиент во вториот квартал од 2016 година. Добивката остварена во првото полугодие од 2016 година е поголема за 10,5% од добивката остварена во истиот период претходната година, но сепак се забележува забавување на растот. Главен фактор за подброто профитабилно работење и понатаму се намалените каматни расходи, а во овој квартал придонес имаше и намалената исправка на преземениот имот, како и растот на другите редовни приходи. Показателите за профитабилноста се подобрени, а зголемена е и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од работењето, и покрај растот на оперативните трошоци на банките. Заклучно со јуни 2016 година, само три банки остварија загуба (шест на крајот на јуни 2015 година), а тие заземаат околу 5% од вкупната актива на банкарскиот систем (32,8% на крајот на јуни 2015 година). Активните и пасивните каматни стапки на банките и натаму се намалуваат. Пасивните каматни стапки во денари не се променија во овој квартал, што би можело да се поврзе со зголемувањето на основната каматна стапка на Народната банка (за 0,75 процентни поени во мај 2016 година).

Графикон бр. 77 Нето-добивка по оданочувањето (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

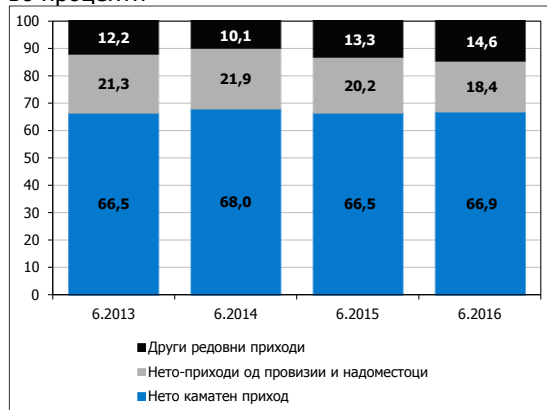
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.1 Приходи, расходи и показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првото полугодие од 2016 година, **вкупните приходи на банките** (вкупни редовни приходи⁴⁹ и вонредни приходи), пораснаа за 928,2 милиона денари, или за 9,0%, во споредба со истиот период од претходната година и достигнаа 11.283 милиони денари. Најголем придонес (од 71,6%) во растот на вкупните приходи има порастот на нето каматниот приход (за 664,9 милиони денари, или за 9,7%), којшто, пак, се должи на **посилното годишно намалување на расходите од камати** за (571,3 милиони денари, или за 19,1%), наспроти **незначителното зголемување на приходите од камати** (за 93,6 милиони денари, или за 0,9%). Дополнителен придонес (од 29,5%) кон зголемувањето на вкупните приходи имаше и растот на другите редовни

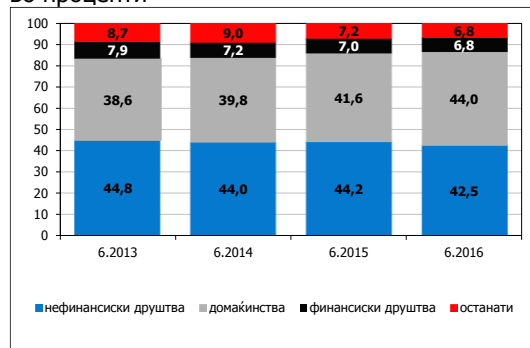
⁴⁹ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

Графикон бр. 78
Структура на вкупните приходи
во проценти

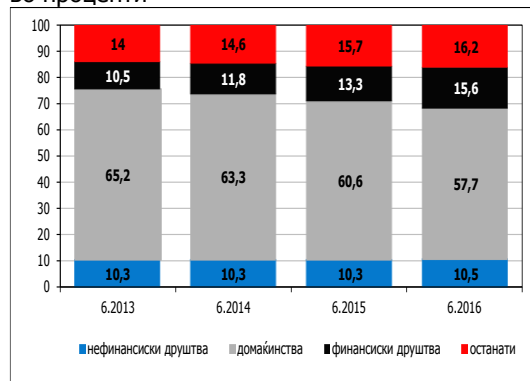
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 79
Секторска структура на приходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80
Секторска структура на расходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

приходи (за 273,8 милиони денари, или за 19,9%).

Структурата на вкупните приходи во првите шест месеци од 2016 година претрпе мали поместувања во однос на претходната година, а **нето каматниот приход и натаму има најголемо учество во вкупниот приход на банките.**

Во првото полугодие од 2016 година, зголемувањето на приходите од камати, според одделните сектори, произлегува од растот на приходите од камати од домаќинствата, при пад на приходите од сите останати сектори. Растот на приходите од камати од домаќинствата (за 296,0 милиони денари, или за 7,4%) соодветствува со годишниот кредитен раст кон овој сектор, и покрај надолниот тренд на каматните стапки на кредитите на домаќинствата⁵⁰. Приходите од нефинансиските друштва се намалија за 100,7 милиони денари, или за 2,4%, што се должи главно на намалените каматни стапки.

Поради значително забавениот раст на депозитите на домаќинствата⁵¹ и надолниот тренд на каматните стапки⁵² на примените депозити од овој сектор, **каматните расходи од секторот „домаќинства“ имаат најголем придонес (од 72,8%) во намалувањето на вкупните каматни расходи.** И покрај изразеното годишно намалување (од 416,2 милиона денари или за 23,0%), каматните расходи од секторот „домаќинства“ имаат најголемо учество во

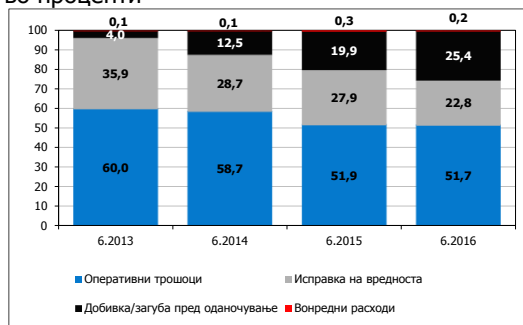
⁵⁰ Споредбено јуни 2016 година со јуни 2015 година, каматните стапки на сите видови кредити на домаќинствата (денарски со/без валутна клаузула и девизни кредити) бележат намалување.

⁵¹ Годишниот раст на депозитите на домаќинствата, на 30.6.2016 година, изнесуваше 1.068 милиони денари (0,5%), а на 30.6.2015 година, 12.208 милиони денари, или за 6,2%. Просечниот износ на прибраните депозити од домаќинства за првите шест месеци од 2016 година е помал за 10.342 милиона денари од износот прибран за првите шест месеци од 2015 година. Подетално за движењата на депозитите во делот II.2.2. Депозити на нефинансиските субјекти.

⁵² Споредбено јуни 2016 со јуни 2015 година, каматните стапки на денарските депозити на домаќинства, без и со валутна клаузула се намалени за 0,4 и 0,5 процентни поени, соодветно, а на девизните депозити на домаќинства за 0,3 процентни поени.

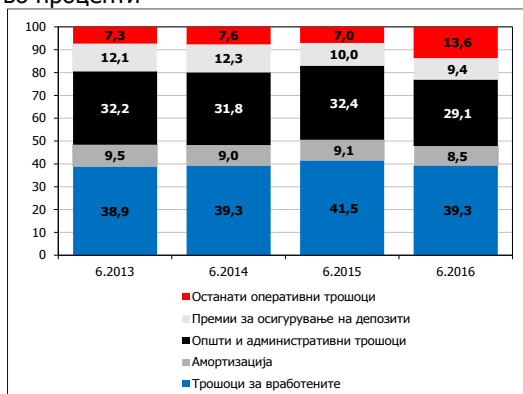

Графикон бр. 81 Користење на вкупните приходи во проценти

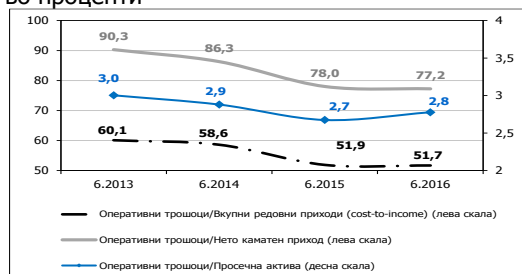
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 82 Структура на оперативните трошоци во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83 Показатели за ефикасноста на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

структурата на расходите од камати. Во првите шест месеци од 2016 година, **се намалија каматните расходи и кај другите сектори**, поради забавениот годишен раст на прибраните депозити и поради пониските депозитни каматни стапки во споредба со 2015 година⁵³.

Оперативните трошоци⁵⁴ и исправката на вредноста и понатаму „трошат“ најголем дел од вкупните приходи на банките. Значајно е дека нивното учество во вкупните приходи е помало за 5,3 процентни поени во споредба со претходната година.

Во првите шест месеци од 2016 година, оперативните трошоци на банките се зголемија за 460,0 милиони денари, или за 8,6%, во споредба со претходната година. Зголемувањето во најголем дел (90,7%) се должи на растот на групата останати оперативни трошоци (расходите по други основи⁵⁵ имаа придонес од 43,5%, останатите резервирања⁵⁶ од 40,7%, а посебната резерва за вонбилансната изложеност од 6,5%), што доведе и до дуплирање на нивното учество во структурата на оперативните трошоци. Трошоците за вработените растеа позабавено во споредба со растот во првите шест месеци од 2015 година, но сепак за растот на оперативните трошоци придонесоа со 13,7%. Наспроти тоа, општите и административните трошоци забележаа пад. Побавниот раст на оперативните трошоци во споредба со растот на вкупните редовни приходи и нето каматниот приход овозможи **продолжување на трендот на подобрување на оперативната ефикасност на банките.**

⁵³ Во споредба со првото полугодие од 2015 година, каматните стапки за депозитите се намалени за 0,4 процентни поени.

⁵⁴ Оперативните трошоци на банките ги опфаќаат: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозитите и останатите оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

⁵⁵ Расходите по други основи ги сочинуваат: трошоци од минати години, даноци и придонеси од приход, трошоци за парични казни, такси и судски решенија и други трошоци. Во овој квартал растот произлегува од зголемените други трошоци поради продажбата на средства на кредит кај една банка, којашто сметководствено, ги прикажува промените во приходите и расходите на бруто-основа. Доколку се анализираат на нето-основа, во тој случај растот на оперативните трошоци би бил речиси преполовен.

⁵⁶ Резервирања врз основа на судски спорови кај една банка.

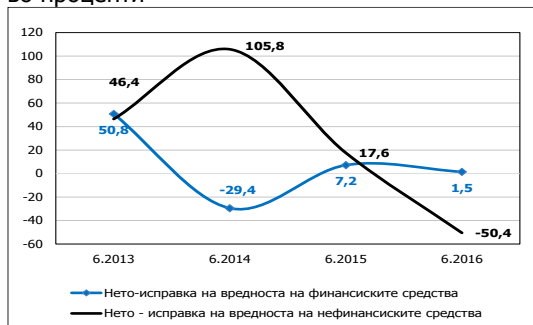

Графикон бр. 84 Исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 85 Годишна стапка на промена на трошокот за исправка на вредноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем во проценти

	6.2015 година	6.2016 година
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	1,0	1,4
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	9,4	12,2
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	51,9	51,7
Некаматни расходи / вкупни редовни приходи	58,3	58,6
Трошоци за плати / вкупни редовни приходи	21,6	20,3
Трошоци за плати / оперативни трошоци	41,5	39,3
Исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства / нето каматен приход	41,9	34,0
Нето каматен приход / просечна актива	3,4	3,6
Нето каматен приход / вкупни редовни приходи	66,5	66,9
Нето каматен приход / некаматни расходи	114,1	114,2
Некаматни приходи / вкупни редовни приходи	39,9	40,0
Добивка (загуба) од работењето / вкупни редовни приходи	19,8	25,3

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите пресметани за одделните групи банки се дадени во анексот бр. 36.

Во првото полугодие од 2016, банките издвоија повисок износ на исправка на вредноста за финансиските средства (кредитите и слични побарувања) за 32,5 милиони денари, или за 1,5%⁵⁷. И покрај растот на исправката, делот од нето каматниот приход којшто се троши за покривање на исправката на вредноста за финансиските средства се намали од 31,8% (30.6.2015 година), на 29,5% (30.6.2016 година), поради посилниот раст на нето каматниот приход.

Исправката на вредноста на нефинансиските средства (преземениот имот) речиси се преполови во споредба со истиот период минатата година, што се должи на намалувањето на преземениот имот.

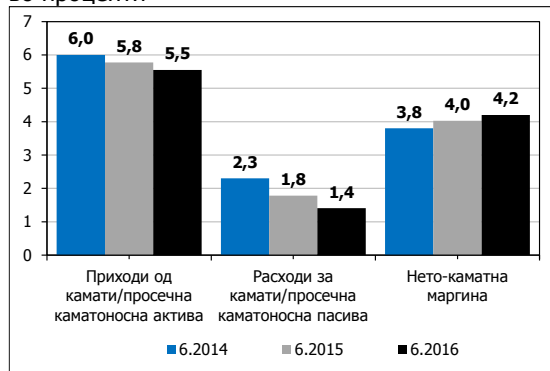
Зголемената добивка на банкарскиот систем во првото полугодие од 2016 година позитивно влијаеше врз основните показатели за профитабилноста на банките. Во споредба со претходната година, зголемени се стапките на поврат на активата и на капиталот, а исто така, подобрена е и профитната маргина⁵⁸ на банките, како и сите показатели коишто се пресметани врз основа на ставки коишто се под влијание на нето каматниот приход.

⁵⁷ За споредба, во првото полугодие од 2015 година, нето-исправката на вредноста на финансиските средства (кредити и други слични побарувања) на годишна основа се зголеми за 147,6 милиони денари, или за 7,2%.

⁵⁸ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

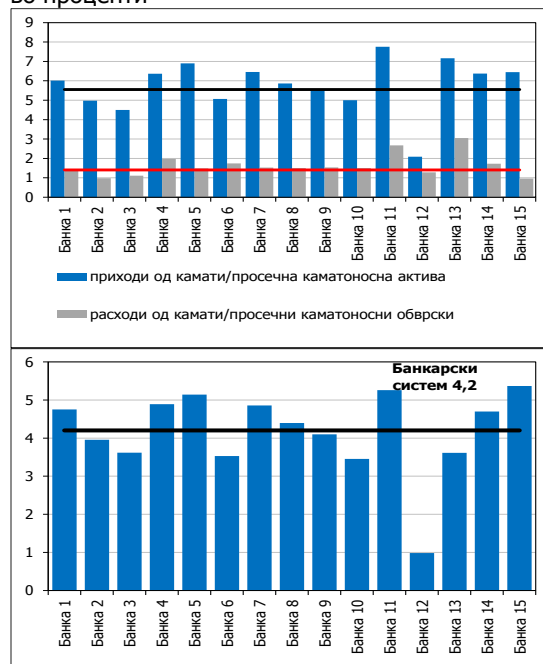

Графикон бр. 86
Нето каматна маргина
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 87
Приходи/расходи во однос на
каматносна актива/пасива (горе)
Нето каматна маргина, по банки (долу)
во проценти

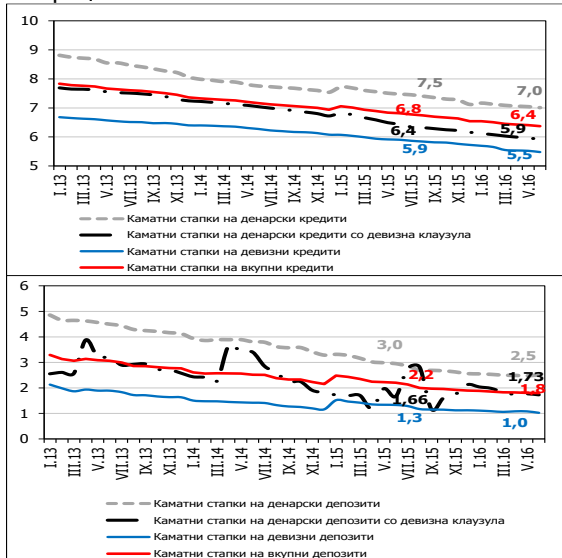
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Зголемувањето на нето каматната маргина⁵⁹ во однос на јуни 2015 година е одраз на поизразениот годишен раст на нето каматниот приход (за 9,7%) од растот на просечната каматносна актива (за 5,1%). Побрзиот раст на нето каматниот приход, што е основа за растот на каматната маргина, се должи на намалувањето на каматните расходи, коишто истовремено придонесоа и за годишно намалување на расходите од камати по единица каматносна пасива. Од друга страна, намалените активни каматни стапки при пораст на каматносопната актива, предизвикаа мало зголемување на приходите од камати (0,9%) и намалување на приходите од камати по единица каматносни средства за 0,3 процентни поени.

Анализирано по поединечна банка, од вкупно петнаесет банки, осум банки остварија повисока нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем.

⁵⁹ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос меѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива. Просечната каматносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматносопната актива на крајот на првите шест месеци од тековната година и на крајот на претходната година.

Графикон бр. 88 Активни (горе) и пасивни каматни стапки (долу) во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 89 Каматен распон, според валутата во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во првото полугодие од 2016 година, активните и пасивните каматни стапки на банките и натаму се намалуваат, и покрај тоа што основната каматна стапка на Народната банка се зголеми за 0,75 процентни поени⁶⁰.

Во однос на јуни 2015 година, каматните стапки за сите валути се намалуваат⁶¹. Каматниот распон кај сите валути, вклучително и вкупниот забележаа стеснување, под влијание на посилното намалување на активните од пасивните каматни стапки, со исклучок на распонот на каматните стапки на позициите во денари со девизна клаузула, којшто се стесни под влијание на намалувањето на активните, наспроти растот на пасивните каматни стапки. Општо земено, сите промени кај каматните распони беа помали од еден процентен поен.

⁶⁰ Во мај 2016 година, под влијание на фактори од некономска природа поради нестабилниот амбиент во земјата, НБРМ ја зголеми каматната стапка на 4%.

⁶¹ Со исклучок на денарските депозити со девизна клаузула, коишто споредбено јуни 2016 година со јуни 2015 година забележаа мал пораст.

АНЕКСИ